

VISOKA ŠOLA ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ

VISOKA STROKOVNA ŠOLA

Diplomsko delo visokošolskega strokovnega študija
Program: Varstvo okolja

**KO ZAVAROVANO OBMOČJE POSTANE
TURISTIČNA DESTINACIJA: MED
VARSTVOM NARAVE IN INTERESI
TURIZMA NA PRIMERU KRAJINSKEGA
PARKA STRUNJAN**

Mentorica: univ. dipl. biol. Tina Centrih Genov

Kandidatka: Manja Potrč

Lektorica: Špela Fele, univ. dipl. slov.

Ptuj, januar 2026

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici ge. Tini Centrih Genov za strokovno vodenje, usmeritve in podporo pri pripravi diplomskega dela. Posebej cenim njeno hitro odzivnost in dosegljivost, saj mi je to omogočilo učinkovitejše in zanesljivejše delo.

Hvala ge. Samanti Makovec iz javnega zavoda Krajinski park Strunjan za njeno pripravljenost in sodelovanje v raziskavi ter za posredovane informacije, ki so pomembno prispevale k vsebini dela.

Posebno zahvalo namenjam staršem in partnerju za razumevanje, potrpežljivost ter neomajno podporo in spodbudo v vseh korakih mojega izobraževanja.

Zahvaljujem se tudi lektorici ge. Špeli Fele za natančno in skrbno lektoriranje ter prijazno sodelovanje v zaključni fazi priprave besedila.

IZJAVA

Študentka Manja Potrč izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom univ. dipl. biol. Tine Centrih Genov.

Skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorski in sorodnih pravicah dovoljujem objavo tega diplomskega dela na spletni strani šole in v institucionalnem oz. nacionalnem repozitoriju (COBISS).

Dne: _____

Podpis: _____

POVZETEK

Diplomsko delo obravnava vplive turizma na morska zavarovana območja s poudarkom na Krajinskem parku Strunjan. Zavarovana območja so namenjena varstvu narave, turizem pa je sprejemljiv le v obsegu, ki ne ogroža naravovarstvenih ciljev.

Namen dela je analizirati glavne obremenitve turizma v KPS in preveriti možnosti prenosa dobrih praks s primerljivih območij. Uporabljene metode vključujejo pregled literature, primerjalno analizo upravljanja morskih zavarovanih območij Port-Cros in Telaščice ter polstrukturiran intervju s predstavnico upravljavca KPS.

Ugotovitve kažejo, da so pritiski v KPS izrazito sezonski in prostorsko skoncentrirani na občutljive lokacije. Med ključne obremenitve sodijo sidranje in plovba, onesnaževanje z odpadki ter kršitve varstvenih režimov. Delo izpostavi porast oblik rekreacije, zlasti uporabe koles na območjih, kjer kolesarjenje ni dovoljeno. Intervju potrjuje, da je naravovarstveni nadzor ključen ukrep, saj je prispeval k zmanjšanju nedovoljenega sidranja in parkiranja v naravnem okolju. Pomembno upravljavsko orodje predstavlja nosilna zmogljivost, ki je na nekaterih območjih v poletni sezoni izrazito presežena.

Primerjalna analiza pokaže, da sta morski zavarovani območji Port-Cros in Telaščica uspešnejši zaradi večjega obsega, otoške zasnove in večjih finančnih ter kadrovskih zmogljivosti. Telaščica ima dodatno prednost vstopnine, ki omogoča stabilnejše financiranje ukrepov.

Na podlagi ugotovitev delo predlaga prenos izbranih dobrih praks, kot so sidrne plovke, okrepljene podatkovne podpore in anketiranje obiskovalcev. Ugotavljamo, da je prenos dobrih praks mogoč, vendar le ob prilagoditvi lokalnim razmeram in ob doslednem izvajanju nadzora ter varstvenih režimov.

KLJUČNE BESEDE

- Krajinski park Strunjan
- Morsko zavarovano območje
- Trajnostni turizem
- Naravovarstveni nadzor
- Obiskovalci

SUMMARY

This thesis examines the impacts of tourism on marine and coastal protected areas, with a focus on Strunjan Landscape Park (SLP) in Slovenia. Protected areas are established primarily for nature conservation, while tourism is acceptable only when it does not compromise conservation objectives.

The aim of the thesis is to identify the main tourism-related pressures in SLP and to assess which management approaches from comparable protected areas could be transferred to the local context. The research combines a literature review, a comparative analysis of two other protected areas - Port-Cros and Telašćica, and an empirical part based on a semi-structured interview with a representative of the SLP management authority.

The findings show that pressures in SLP are highly seasonal and spatially concentrated in ecologically sensitive locations. Key pressures include boating and anchoring, marine litter and pollution, and recurrent breaches of protection rules. The thesis also highlights emerging pressures linked to new recreational patterns, particularly the increased use of electric bicycles in areas not designated for cycling. The interview confirms that nature conservation enforcement is a crucial management instrument, contributing to a reduction in illegal anchoring and unlawful parking compared to earlier periods. Carrying capacity is identified as an important tool, as it is significantly exceeded in some areas during the peak season.

The comparative analysis indicates that Port-Cros and Telašćica benefit from larger territories, predominantly island-based settings, and stronger financial and staffing capacities. Telašćica additionally relies on entrance fees, which provide a more stable funding mechanism for management measures.

Based on these findings, the thesis proposes the transfer of selected practices, especially eco-mooring solutions and strengthened data support for managing nautical use. The study concludes that the transfer of good practices is feasible only if adapted to the size, openness, and operational constraints of SLP, while ensuring consistent enforcement of conservation regimes.

KEYWORDS

- Strunjan Landscape Park
- Marine protected areas
- Sustainable tourism
- Nature conservation enforcement
- Visitors

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	1
1.1	Opredelitev problema	1
1.2	Cilji dela	1
1.3	Predstavitev okolja	2
1.4	Predpostavke in omejitve	3
1.5	Metode dela	4
2	TEORETIČNE OSNOVE	6
2.1	Zakonodaja zavarovanih območij	6
2.1.1	Zakon o spremembi in dopolnitvah Zakona o ohranjanju narave	6
2.1.2	Splošni ukrepi Zakona o ohranjanju narave v povezavi s Krajskim parkom Strunjan	7
2.1.3	Barcelonska konvencija	8
2.2	Trajnostni turizem	10
2.3	Ekološki turizem	11
2.4	Nosilna zmogljivost	12
3	KRAJINSKI PARK STRUNJAN	14
3.1	Geografska opredelitev območja Krajskega parka Strunjan	14
3.2	Ključne naravne značilnosti Krajskega parka Strunjan	16
3.2.1	Naravni rezervat Strunjan	16
3.2.2	Naravni rezervat Strunjan – Stjuža	17
3.2.3	Naravni spomenik Pinijev drevored	19
3.2.4	Ekološko pomembna območja	20
3.2.5	Natura 2000	21
3.3	Krajinska pestrost	22
3.4	Pravni režimi in upravljanje Krajskega parka Strunjan	23
4	TURIZEM V KRAJINSKEM PARKU STRUNJAN	24
4.1	Cilji in ukrepi za obdobje 2018–2027	24
4.2	Turistični pritiski kot upravljavsko vprašanje	26
4.2.1	Krožna učna pot – Strunjan v podobah morja	26
4.2.2	Pešačenje in pohodništvo	27
4.2.3	Kolesarjenje	29
4.2.4	Vožnja z avtomobili, motornimi kolesi in parkirna mesta	30
4.2.5	Plovba, privezi in sidranje	31
4.2.6	Kopanje	34
4.2.7	Kurjenje	35
4.2.8	Potapljanje	36
4.2.9	Ribolov in krivolov	36
4.2.10	Onesnaženje s hrupom in svetlobo	37
4.2.11	Onesnaženje z odpadki	38
4.2.12	Kamnite zložbe in premikanje kamenja	39
4.2.13	Vnos tujerodnih vrst	39

5	PRIMERI DOBRIH PRAKS UPRAVLJANJA Z MORSKIMI ZAVAROVANIMI OBMOČJI	41
5.1	Narodni park Port-Cros, Francija (Park national de Port-Cros)	41
5.1.1	Primer dobre prakse: upravljanje parka.....	42
5.1.2	Primer dobre prakse: spremljanje števila obiskovalcev – observatorij Bountiles	43
5.1.3	Primer dobre prakse: strogi predpisi na osrednjih območjih otoka Port-Cros in Perquerolles.....	43
5.1.4	Primer dobre prakse: promet.....	43
5.1.5	Primer dobre prakse: upravljanje nosilne zmogljivosti in dnevne kvote obiskovalcev na primeru otoka Porquerolles	44
5.1.6	Primer dobre prakse: ekološko upravljanje plaž	44
5.1.7	Primer dobre prakse: zmanjšanje svetlobnega onesnaženja z uporabo bioindikatorjev – netopirji.....	45
5.1.8	Primer dobre prakse: ribolov	45
5.1.9	Primer dobre prakse: navtični obisk in sidranje	45
5.1.10	Primer dobre prakse: potapljanje.....	46
5.2	Naravni park Telaščica, Hrvaška (Park prirode Telaščica)	47
5.2.1	Primer dobre prakse: upravljanje obiskovanja z vstopno točko in vstopnino.....	48
5.2.2	Primer dobre prakse: anketiranje obiskovalcev	48
5.2.3	Primer dobre prakse: komunikacija in interpretacija pravil in prepovedi ter usmerjanje obiskovalcev	49
5.2.4	Primer dobre prakse: razdelitev zavarovanega območja na cone.....	49
5.2.5	Primer dobre prakse: upravljanje prometa znotraj parka	49
5.2.6	Primer dobre prakse: prepoved potapljanja.....	49
5.2.7	Primer dobre prakse: omejeno sidranje plovil in omejitve hitrosti plovbe	49
6	INTERVJU S PREDSTAVNICO UPRAVLJAVCEV KRAJINSKEGA PARKA STRUNJAN	51
6.1	Metoda polstrukturiranega intervjuja	51
6.2	Analiza odgovorov, razdeljena po tematskih sklopih	51
6.2.1	Poslanstvo in cilji javnega zavoda Krajinski park Strunjan.....	51
6.2.2	Kazalniki uspešnosti in poročanje	52
6.2.3	Ključni izzivi upravljanja	52
6.2.4	Turistične dejavnosti, ki povzročajo največji pritisk.....	53
6.2.5	Kritične točke in območja, kjer se vplivi turizma najbolj kopičijo.....	54
6.2.6	Nosilna zmogljivost parka.....	54
6.2.7	Parkirišča, kolesarstvo in trajnostna mobilnost.....	55
6.2.8	Upravljalvska kapaciteta in naravovarstveni nadzor.....	55
6.2.9	Sidranje s sidrnimi plovkami kot primer dobre prakse.....	56
7	PREDLOGI IN PRIPOROČILA	58
7.1	Predlogi prenosa dobrih praks iz parka Port-Cros na KPS	58

7.1.1	Sidrne plovke.....	58
7.1.2	Observatorij kot podatkovna podpora upravljanju	59
7.2	Predlogi prenosa dobrih praks iz parka Telaščica na KPS.....	59
7.2.1	Regulacija potapljanja kot ukrep preprečevanja nezakonitega lova in nabiranja morskih organizmov	59
7.2.2	Anketiranje obiskovalcev	60
7.3	Dodatna priporočila.....	61
8	ZAKLJUČEK.....	62
9	LITERATURA IN VIRI	65

KAZALO SLIK

Slika 1: Fotografija dela Krajinskega parka Strunjan.....	3
Slika 2: Predstavitev Krajinskega parka Strunjan na platformi SPAMI	9
Slika 3: Narodni, regijski in krajinski parki v Sloveniji	14
Slika 4: Območje Krajinskega parka Strunjan. Zemljevid krožne tematske poti, ki vodi po Krajinskem parku Strunjan	15
Slika 5: Območje Naravnega rezervata Strunjan	16
Slika 6: Odsek Naravnega rezervata Strunjan – Zaliv sv. Križa	17
Slika 7: Soline v Naravnem rezervatu Strunjan – Stjuža	18
Slika 8: Pogled na Stjužo in del solin iz zraka.....	18
Slika 9: Mala bela čaplja (Egretta garzetta) v Naravnem rezervatu Strunjan – Stjuža	19
Slika 10: Naravni spomenik Pinijev drevored.....	19
Slika 11: Ekološko pomembna območja Krajinskega parka Strunjan.....	20
Slika 12: Območja Nature 2000 v Krajinskem parku Strunjan.....	21
Slika 13: Krajinske prvine Krajinskega parka Strunjan	22
Slika 14: Center Javnega zavoda Krajinski park Strunjan	27
Slika 15: Primer ene izmed informacijskih tabel.....	27
Slika 16: Sprehajalna pot ob robu klifa	28
Slika 17: Ovire na krožni tematski poti, ki preprečujejo kolesarjenje	29
Slika 18: Parkirni prostor v Krajinskem parku Strunjan	30
Slika 19: Plovke, ki označujejo mejo na morju in območju KPS.....	32
Slika 20: Prikaz območja dovoljene plovbe B in prepovedane plovbe A	33
Slika 21: Opozorilna tabla pred pobočjem klifa	34
Slika 22: Prikaz območij nedovoljenega in dovoljenega ribolova	37
Slika 23: Območje narodnega parka Port-Cros v Franciji	41
Slika 24: Območje ZMEL.....	46
Slika 25: Območje Naravnega parka Telaščica	47

KAZALO TABEL

Tabela 1: Površina Krajinskega parka Strunjan	16
Tabela 2: Upravljavska področja s pripadajočimi cilji	25

1 UVOD

1.1 Opredelitev problema

Turizem je ena najhitreje rastočih gospodarskih panog na svetu in ima pomembno vlogo pri gospodarskem razvoju številnih regij. V zadnjih letih se turizem vse bolj usmerja v obiskovanje območij neokrnjene narave, kar povečuje pritisk na zavarovana območja in občutljive ekosisteme, ki jih varujejo. Krajinski park Strunjan (KPS) predstavlja območje z izjemno naravno in kulturno vrednostjo, hkrati pa ostaja privlačna turistična destinacija, zlasti v poletnih mesecih. Gospodarske koristi turizma v parku so večinoma omejene na ožji turistični sektor, medtem ko zavarovano območje kot celota od teh dejavnosti nima neposrednih finančnih koristi. Turizem med lokalnimi prebivalci pogosto vzbuja občutek pritiska na prostor in kakovost bivanja, saj prinaša več prometa, hrupa in prostorskih posegov, medtem ko ekonomske učinke občuti le manjši del skupnosti.

Vodilno izhodišče dela je usklajevanje med varstvom narave in rastočimi interesi turizma. V ospredje postavljamo varstvo narave kot temeljni namen ustanovitve krajinskega parka. Zavarovana območja so bila ustanovljena z namenom ohranjanja naravnih in kulturnih vrednot, zato se lahko turistične dejavnosti na teh območjih razvijajo le v tolikšni meri, da ne ogrožajo njihovih osnovnih naravovarstvenih ciljev. Zavedamo se, da lahko zavarovana območja delujejo tudi s prihodki, ki jih prinaša turizem, vendar to ne sme postati njihova primarna funkcija, temveč dopolnilna dejavnost, usmerjena v trajnostno rabo prostora in dolgoročno ohranjanje narave.

Kot primer dobre prakse bomo obravnavali Narodni park Port-Cros v Franciji in Naravni park Telašćica na Hrvaškem, kjer so razvili učinkovite modele regulacije turizma, monitoringa in ohranjanja narave. Ti primeri bodo služili kot izhodišče za oblikovanje rešitev na primeru problematike v Krajinskem parku Strunjan z namenom uravnoteženja naravovarstvenih ciljev parka in interesov turizma.

1.2 Cilji dela

Cilji diplomskega dela so raziskati vplive različnih oblik in intenzivnosti turističnih dejavnosti na območju Krajinskega parka Strunjan ter na podlagi pregleda obstoječe literature in primerov dobrih praks prepoznati rešitve, ki omogočajo sobivanje varstva narave in turizma. Z delom želimo prispevati k boljšemu razumevanju, kako lahko turistična dejavnost v zavarovanih območjih poteka na način, ki ne ogroža njihovih osnovnih naravovarstvenih ciljev.

Osrednji cilj dela je celovito analizirati, pregledati in oceniti vplive turizma na Krajinski park Strunjan. Pri tem se osredotočamo na obstoječe naravovarstvene režime, zakonodajni okvir in upravljavske prakse, ki oblikujejo prostor za razvoj turističnih dejavnosti. Na podlagi pregleda dokumentov, statističnih podatkov in drugih sekundarnih virov želimo prepoznati ključne vire pritiska na naravno okolje, prostorske konflikte in izzive, s katerimi se soočajo upravljavci in lokalna skupnost.

Pomemben cilj dela je izvedba primerjalne študije treh zavarovanih območij: Krajinskega parka Strunjan, Narodnega parka Port-Cros in Naravnega parka Telaščica. Z analizo podobnosti in razlik v upravljavskih pristopih, regulaciji turističnih dejavnosti in vključevanju lokalne skupnosti želimo prepoznati elemente dobrih praks, ki bi jih bilo mogoče smiselno prenesti v upravljanje Krajinskega parka Strunjan.

V empiričnem delu želimo z izvedbo polstrukturiranih intervjujev z upravljavci Krajinskega parka Strunjan pridobiti poglobljen vpogled v razumevanje vplivov turizma, obstoječe izzive in možnosti izboljšav. Na ta način bomo lahko ocenili, v kolikšni meri se zavedanje o vplivih turizma odraža v konkretnih ukrepih in medsebojni usklajenosti deležnikov. Končni cilj dela je oblikovanje predlogov in priporočil, ki bodo lahko v podporo upravljavcem parka pri nadaljnjem razvoju trajnostnega upravljanja.

Delovne hipoteze:

- Predvidevamo, da turistične dejavnosti povzročajo največje obremenitve v Krajinskem parku Strunjan.
- Predvidevamo, da modeli upravljanja turizma v zavarovanih območjih, kot sta Port-Cros in Telaščica, temeljijo na kombinaciji omejevanja obiska, stalnega monitoringa in vključevanja lokalne skupnosti.
- Predvidevamo, da je načela upravljanja iz omenjenih primerov dobrih praks mogoče prenesti na primer Krajinskega parka Strunjan ob upoštevanju lokalnih značilnosti in pravnega okvira Republike Slovenije.
- Predvidevamo, da nam bo intervju z upravljavci pokazal, da je ozaveščenost o vplivih turizma v Krajinskem parku Strunjan prisotna, vendar bi bilo treba izboljšati koordinacijo med deležniki in izvajanjem konkretnih ukrepov.

1.3 Predstavitev okolja

Diplomsko delo se nanaša na območje Krajinskega parka Strunjan. Javni zavod Krajinski park Strunjan (2025) navaja, da je Strunjanski polotok prostor izjemne naravne in kulturne dediščine, ki leži v jugozahodnem delu Slovenije, ob severnem robu Istrskega polotoka. Park meri približno 428,6 ha in zajema Strunjanski polotok od Simonovega zaliva do izliva Strunjanskega potoka, skupaj s približno štiri kilometre dolgim odsekom obale Tržaškega zaliva ter 200-metrskim pasom morja in notranjim

delom Strunjanskega zaliva. Gre za edinstven preplet morskega in kopenskega ekosistema, kjer se stikajo klifno obrežje, morska laguna ter soline.

Okolje Krajinskega parka Strunjan zaznamuje izrazita prostorska omejenost obale in hkrati velika koncentracija različnih rab prostora.

Poleg naselij in kmetijske rabe so v območju prisotni turistične namestitve, zdraviliško-rekreacijski kompleks, prometna infrastruktura in območja intenzivnejšega kopaliskega in rekreacijskega obiskovanja. Zaradi bližine večjih turističnih središč (Portorož, Piran, Izola) park privablja številne dnevne obiskovalce in kopalce, obenem pa ostaja pomemben prostor za razvoj ekoturizma, vodenih doživljajskih programov in lokalnih blagovnih znamk, ki temeljijo na krajinski in kulturni dediščini. Uveljavljanje varstvenih režimov, omejevanje nekaterih oblik rabe in usmerjanje obiskovalcev v manj občutljive dele parka so zato ključni izzivi upravljanja, ki neposredno opredeljujejo okolje, v katerem se odvija razmerje med varstvom narave in razvojem turizma, obravnavano v tem diplomskem delu.

Na sliki 1 je prikazan del Krajinskega parka Strunjan. V skrajnem levem delu posnetka so razvidne Strunjanske soline, v osrednjem delu pa ožje zavarovano območje Naravni rezervat Strunjan – Stjuža. V desnem delu fotografije je viden turistični kompleks, ki predstavlja izrazitejši element turistične rabe v zavarovanem območju.

Slika 1: Fotografija dela Krajinskega parka Strunjan
(Lastni vir)

1.4 Predpostavke in omejitve

Osrednji problem, ki ga obravnavamo, je usklajevanje vse večjega pritiska turizma z osnovnim poslanstvom zavarovanih območij, ki je varovanje žive in nežive narave, zaradi katere so bila ta območja prvotno ustanovljena. Ključni izziv je tako ohraniti

občutljive ekosisteme pred degradacijo, hkrati pa obiskovalcem omogočiti kakovostna in trajnostno naravnana doživetja.

Predpostavljamo, da turizem predstavlja glavni vir obremenitev v parku in da imajo obiskovalci različno stopnjo ozaveščenosti in pripravljenosti za sprejem trajnostnih ukrepov. Predpostavljamo tudi, da je mogoče z ustreznimi ukrepi (usmerjanje obiskovalcev, izobraževanje, regulacija dejavnosti) zmanjšati negativne vplive turizma ter doseči ravnovesje med razvojem in varstvom.

Raziskava je omejena na območje Krajinskega parka Strunjan in ne obravnava drugih obalnih parkov ali širše regije. Zaradi fizične oddaljenosti ne bomo izvajali neposrednega terenskega spremljanja obiska, temveč bomo uporabili obstoječe podatke. Omejitve predstavljajo tudi razpoložljivost in zanesljivost sekundarnih podatkov ter možnost pridobitve soglasij za intervjuje z upravljavci in deležniki. Te omejitve bomo v delu jasno izpostavili in pri interpretaciji rezultatov upoštevali njihovo morebitno vplivanje na ugotovitve.

1.5 Metode dela

Pri izdelavi diplomskega dela smo uporabili kombinacijo teoretičnih in empiričnih raziskovalnih metod, ki nam bodo omogočile celovit pristop k obravnavani temi. Izbor metod je prilagojen zastavljenim ciljem dela in naravi raziskovalnega problema.

V teoretičnem delu smo uporabili opisno in analitično metodo. Na podlagi analize znanstvenih in strokovnih člankov, monografij, zakonskih aktov, strateških dokumentov ter poročil pristojnih institucij bomo predstavili ključne pojme in koncepte, povezane z varstvom narave, trajnostnim turizmom, nosilno zmogljivostjo in upravljanjem zavarovanih območij. Posebno pozornost bomo namenili dokumentom, ki se nanašajo na Krajinski park Strunjan in na upravljavske prakse v Narodnem parku Port-Cros in Naravnem parku Telašćica. Z metodo združevanja bomo strnjeno povzeli ugotovitve različnih avtorjev in jih povezali z raziskovalnim problemom diplomskega dela.

Pri pripravi dela smo uporabili orodje umetne inteligence ChatGPT (OpenAI), za oblikovanje strukture besedil in predloge naslovov. Končno vsebino smo razvijali in interpretirali sami ter jo podprli z ustreznimi viri. Orodje nam je pomagalo pri interpretaciji tujih besedil in prevodu povzetka, katere smo dopolnili z lastno analizo in navedli izvirne vire.

V praktičnem delu smo uporabili analitično metodo za razčlenitev vplivov turizma na Krajinski park Strunjan in za podrobnejšo obravnavo obstoječih naravovarstvenih režimov ter organizacijskih ukrepov. Uporabili smo primerjalno metodo, s katero smo izvedli primerjalno študijo treh zavarovanih območij in analizirali podobnosti ter razlike

v pristopih k regulaciji turizma, monitoringu ter vključevanju deležnikov. Pomemben del empiričnega dela predstavlja metoda intervjuja. Izvedli smo polstrukturiran intervju z upravljavci Krajinskega parka Strunjan. Zbrani podatki služijo za poglobljeno razumevanje doživljanja vplivov turizma, oceno učinkovitosti obstoječih ukrepov in prepoznavanje potreb po dodatnih izboljšavah.

Z uporabo navedenih metod smo tako lahko povezali teoretična izhodišča z empiričnimi ugotovitvami in na tej podlagi oblikovali predloge in priporočila za nadaljnji razvoj trajnostnega upravljanja turizma v Krajinskem parku Strunjan.

2 TEORETIČNE OSNOVE

2.1 Zakonodaja zavarovanih območij

Temelje pravnega okvira varstva narave najdemo že v Ustavi Republike Slovenije. Ustava v 72. členu določa, da ima vsakdo v skladu z zakonom pravico do zdravega življenjskega okolja. V 73. členu določa dolžnost vsakega posameznika, da v skladu z zakonom varuje naravne znamenitosti in redkosti ter kulturne spomenike. Za ohranjanje naravne in kulturne dediščine so odgovorne država in lokalne skupnosti, ki morajo zagotavljati njeno varstvo in ohranjanje (Ustava Republike Slovenije – URS, 1991).

Krovni predpis na področju varstva narave je Zakon o ohranjanju narave (ZON), ki ureja in določa ukrepe ohranjanja biotske raznovrstnosti in sistema varstva naravnih vrednot z namenom prispevanja k ohranjanju narave. Državni zbor Republike Slovenije je novembra 2025 potrdil novelo Zakona o ohranjanju narave, ki omogoča sodobnejše, pravičnejše in učinkovitejše varstvo narave (ZON-F). Novela pripomore k reševanju najbolj perečih problemov slovenske zakonodaje s področja varovanja in ohranjanja narave. Ta izboljšuje nadzor, uvaja enoten in transparenten sistem financiranja in plačil, poenostavlja postopke, uvaja učinkovite ukrepe pri velikih zvereh in invazivnih vrstah, strožji nadzor in globe pri vožnji v naravi. Novela izpostavlja odgovoren odnos do narave, kjer svoboda gibanja ne pomeni pravice do uničevanja ali prilaščanja (Ministrstvo za naravne vire in prostor, 2025).

2.1.1 Zakon o spremembi in dopolnitvah Zakona o ohranjanju narave

V kontekstu upravljanja in turističnih pritiskov se novela ZON-F v 32. členu nanaša na plačila za ogledovanje in obiskovanje naravnih vrednot. Že obstoječi 149. člen ZON se tako preoblikuje in z novo definicijo narekuje, da je ogledovanje in obiskovanje naravne vrednote praviloma brezplačno. Plačilo se izvaja v primerih, kadar se za namen ogledovanja naravnih vrednot izvaja ureditev (mostovi, galerije, varovalne ureditve, osvetlitev v podzemnih jamah), brez katerih ogledovanje ni mogoče, ni varno ali pa bi brez njih bili negativni vplivi na naravo večji. Plačilo se lahko izvaja tudi v primerih, kadar je zaradi množičnega obiska treba izvajati ukrepe in usmeritve obiska in uravnavanje števila obiskovalcev skladno z nosilno zmogljivostjo. Novost zakona prinaša obveznost brezplačnih obiskov vsako prvo nedeljo v mesecu oziroma v času sezonskega obratovanja, hkrati pa se prepoveduje pogojevanje obiska z vodenjem, razen kadar to predstavlja ukrep varstva naravne vrednote ali zagotavljanja varnosti obiskovalcev, določen s predpisom ministra (ZON-F, 2025).

Z novelo zakona želi država izboljšati problematiko vožnje v naravi tako, da poudarja potrebo po okrepitvi inšpekcijskega nadzora nad vožnjo v naravnem okolju. Obseg nadzora se razširja tudi na kolesarje. Inšpekcija in policija bosta od sedaj lahko ustavili kolesa, ki vozijo v naravi nezakonito, izven urejenih poti. Dopolnjujejo se pooblastila naravovarstvenih nadzornikov, zlasti glede prepovedi nadaljevanja kršitve in pridobivanja podatkov iz uradnih evidenc za učinkovitejšo identifikacijo kršiteljev. Za vožnjo, ustavljanje ali parkiranje motornih vozil v naravnem okolju v nasprotju z zakonskimi omejitvami se odgovornost ohranja, novela pa poudari strožji pristop pri ponavljajočih se kršitvah. Posameznik je za tovrstni prekršek lahko kaznovan z globo. Vse globe za prekrške se postrožijo, ob prvi ponovitvi prekrškov pa se po novem lahko odredi zaseg in odvzem vozila (ZON-F, 2025).

2.1.2 Splošni ukrepi Zakona o ohranjanju narave v povezavi s Krajinskim parkom Strunjan

V splošnem ukrepi ZON-F (2025) urejajo varstvo prstoživečih rastlinskih in živalskih vrst, ki vključujejo tudi njihov genski material, habitate in ekosisteme, omogočajo trajnostno rabo sestavin biotske raznovrstnosti ter zagotavljajo ohranjanje naravnega ravnovesja (ZON-F, 2025).

Zakon o ohranjanju narave v 53. členu določa, da mora akt o zavarovanju, s katerim se ustanovi zavarovano območje, natančno opredeliti meje zavarovanega območja, vrsto zavarovanega območja, način izvajanja javne službe upravljanja, morebitno obveznost sprejema načrta upravljanja ter finančne vire za izvajanje zavarovanja in razvoj lokalnega prebivalstva. Pri določanju vrste zavarovanega območja se upoštevajo tudi merila mednarodnih organizacij za ohranjanje narave, katerih članica je Republika Slovenija.

Zakon o ohranjanju narave zavarovana območja deli na:

- ožja zavarovana območja: naravni spomeniki, strogi naravni rezervati in naravni rezervati;
- širša zavarovana območja: narodni, regijski in krajinski parki.

Z aktom o zavarovanju pa se določijo podrobnejša pravila ravnanja na območju krajinskega parka (ZON-F, 2025).

Ta opredelitev je ključna, ker krajinski park praviloma ne varuje zgolj tako imenovane divje narave, temveč tudi kulturno krajino, tradicionalno rabo prostora in naravi prilagojene razvojne dejavnosti, pri čemer je upravljanje usmerjeno predvsem v usklajevanje varstvenih ciljev in lokalnega razvoja.

Za učinkovito upravljanje Zakon o ohranjanju narave predvideva načrt upravljanja, ki predstavlja povezovanje med varstvenimi režimi in konkretnimi ukrepi na terenu. Načrt upravljanja je dokument, v katerem se določijo izvajanje varstva, raba prostora, razvojne usmeritve, režimi obiskovanja, ukrepi nadzora ter programi in aktivnosti upravljavca. Sprejema se za daljše časovno obdobje in je podlaga za letne programe dela (ZON-F, 2025).

Poleg omenjene zakonodaje, ki neposredno ureja varstvo narave in zavarovana območja, je pri obravnavi krajinskih parkov smiselno upoštevati tudi druge krovne strateške dokumente in evropske ter mednarodne pravne okvire, ki vplivajo na varstvene cilje, upravljanje, presoje vplivov in vključevanje javnosti. Med ključne sodijo:

- Direktiva Sveta 92/43/EGS o ohranjanju naravnih habitatov ter prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst (Habitatna direktiva),
- Direktiva 2009/147/ES o ohranjanju prostoživečih ptic (Direktiva o pticah),
- Resolucija o Nacionalnem programu varstva okolja za obdobje 2020–2030,
- Direktiva 2001/42/ES o presoji učinkov nekaterih planov in programov na okolje (SEA direktiva),
- Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2011/92/EU o presoji vplivov nekaterih javnih in zasebnih projektov na okolje (EIA direktiva),
- Konvencija o biološki raznovrstnosti (CBD),
- Evropska konvencija o krajini (Florenca, 2000), mednarodni sporazum o varstvu, upravljanju in o načrtu krajin ter ozaveščenosti javnosti o pomenu krajin,
- Bonska konvencija (CMS),
- Bernska konvencija.

2.1.3 Barcelonska konvencija

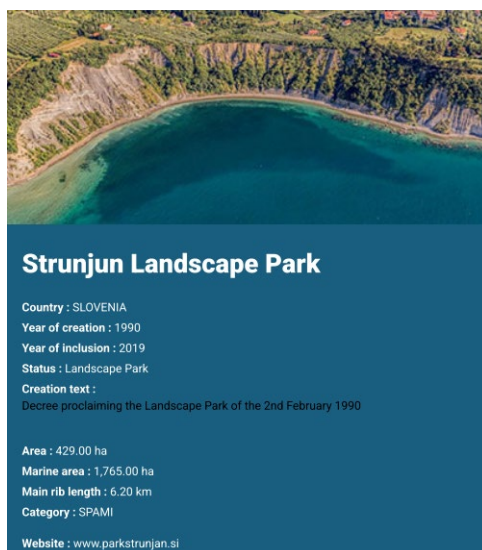
Za Krajinski park Strunjan je z vidika mednarodnih obveznosti posebej bistvena Barcelonska konvencija o varstvu Sredozemlja, katere glavni namen je zavarovanje morskega okolja in obalnega območja Sredozemskega morja. Predstavlja prvo konvencijo o varovanju regionalnega morja na svetu in edini regionalni večstranski pravni okvir za varstvo sredozemskega morskega in obalnega okolja. Sprejeta je bila leta 1976 v Barceloni, v veljavo pa je stopila leta 1978. Od leta 2004 velja dopolnjena verzija (Ministrstvo za naravne vire in prostor, 2024).

Konvencija skupaj s sedmimi protokoli predstavlja osrednji pravni in vsebinski okvir za izvajanje Sredozemskega akcijskega načrta MAP (Mediterranean Action Plan) pod okriljem programa UNEP (United Nations Environment Programme). Podpisnice Barcelonske konvencije se zavezujejo k zagotavljanju trajnostnega upravljanja naravnih morskih in obalnih virov ter k varstvu sredozemskega morskega in obalnega

okolja. To uresničujejo z ukrepi za preprečevanje in zmanjševanje onesnaževanja ter z ohranjanjem biotske raznovrstnosti. Slovenija je ratificirala pet protokolov, med katerimi je z vidika varstva narave in primera Krajinskega parka Strunjan posebej relevanten Protokol o posebej zavarovanih območjih in biotski raznovrstnosti v Sredozemlju. Podpisnice Konvencije so tako dolžne, da opredelijo posebej zavarovana območja, imenovana SPA (Specially Protected Areas), in posebej zavarovana območja, pomembna za Sredozemlje, imenovana SPAMI (Specially Protected Areas of Mediterranean Importance), ki predstavljajo območja z izkazanim regionalnim pomenom za ohranjanje habitatov in vrst. Krajinski park Strunjan je zavarovano območje, ki ima opredeljen mednarodni status po Barcelonski konvenciji, torej je eno izmed območij SPAMI, imenovano Strunjan Landscape Park (Centrih, 2015).

Podpisnice konvencije so leta 1985 ustanovile Regionalni center za zavarovana območja Barcelonske konvencije, imenovan RAC/SPA (Regional Activity centre for Special Protected Areas), ki s svojim delovanjem pomaga državam pri uresničevanju ciljev in zahtev Protokola o posebej zavarovanih območjih in biotski raznovrstnosti (Centrih, 2015).

Na podlagi predstavljenega zakonodajnega okvira je v nadaljevanju smiselno opredeliti ključne pojme in koncepte, ki se nanašajo na zavarovana območja in upravljanje krajinskih parkov. V teoretičnem delu se zato osredotočamo na razumevanje zavarovanih območij, njihove upravljalvske modele ter povezavo med varstvenimi cilji in razvojem turizma, kar predstavlja izhodišče za empirični del raziskave.

*Slika 2: Predstavitev Krajinskega parka Strunjan na platformi SPAMI
(Vir: UN environment programme, 2023)*

2.2 Trajnostni turizem

Ministrstvo za gospodarstvo in turizem (2024) na svojih straneh navaja, da je trajnostni turizem temeljna usmeritev slovenskega turizma in se nanaša na okoljske, gospodarske in socialno-kulturne vidike. Za namene trajnostnega razvoja si prizadevajo vzpostaviti ustrezno ravnotežje med vplivi turizma na okolje, zaposlenimi v turizmu, lokalnimi skupnostmi in turističnimi ponudniki. Trajnostni turizem je odgovoren turizem, ki spoštuje okolje in ljudi, ki tam živijo, ter temelji na štirih stebrih razvoja:

- gospodarski: zagotavlja konkurenčnost turističnih krajev in podjetij z namenom uspešnega razvijanja in prinašanja dolgoročnih koristi,
- okoljski: zmanjšuje onesnaženost zraka, vode in zemlje, zmanjšuje količino odpadkov, krepi kakovost in značilnost pokrajine, varuje in ohranja naravo, rastline in živali,
- družbenokulturni: izboljšuje kakovost življenja v lokalnih skupnostih, krepi in spoštuje kulturno in zgodovinsko dediščino,
- podnebni: zmanjšuje vplive turizma na podnebje in se prilagaja podnebnim spremembam.

Trajnostni turizem je bil prvič izrecneje obravnavan v dokumentu Strategy for World Conservation iz leta 1980, ki so ga pripravili International Union for Conservation of Nature (IUCN), United Nations Environment Programme (UNEP) in World Wildlife Fund (WWF). Dokument izpostavlja, da človeštvo kot sestavni del narave nima dolgoročne perspektive, če se ne ohranijo dragocene naravne značilnosti (Jurinčič in Popić, 2009).

Ker v strokovni literaturi ni enotne in splošno sprejete definicije trajnostnega razvoja, se pojem v praksi pogosto uporablja neustrezno, hkrati se pod oznako ekološko prijazno včasih tržijo tudi oblike turizma, ki temu kriteriju ne ustrezajo. Zaradi specifičnosti posameznega lokalnega okolja in različnih disciplinarnih izhodišč raziskovalcev se v ospredje izmenično postavljajo ekonomski, družbeni ali naravoslovni vidiki trajnostnega razvoja (Jurinčič in Popić, 2009).

Po presoji avtorjev Jurinčič in Popić (2009) je med obstoječimi opredelitvami najprimernejša definicija, ki jo uveljavlja Svetovna turistična organizacija UNWTO (United Nations World Tourism Organization), ki se je leta 2024 preimenovala v UN Tourism (United Nations specialized agency for tourism), kot rezultat daljših prizadevanj na področju trajnostnega razvoja turizma in navaja, da trajnostni turizem upošteva potrebe turistov in gostiteljske regije ter hkrati izboljšuje možnosti za prihodnji razvoj.

Kljub raznolikosti definicij trajnostnega turizma nobena ne postavi v ospredje potreb narave in družbe v smislu prednostnega ohranjanja ekoloških procesov, biotske raznovrstnosti in podpornih sistemov, ki so ključni predpogoj za načrtovanje turističnih dejavnosti ter s tem tudi za uresničevanje trajnostnega turizma. Temu pristopu je najbližje ekološki turizem (Jurinčič in Popić, 2009).

2.3 Ekološki turizem

Ker se v praksi pojem trajnostnega turizma pogosto celo enači z ekološkim turizmom, avtorja Jurinčič in Popić (2009) povzemata, da ekološki turizem:

- zajema vse oblike turizma, povezane z naravo, pri čemer je temeljni motiv obiska opazovanje in doživljanje narave ter tradicionalnih kultur v naravnem okolju,
- vključuje izobraževanje in interpretacijo teh vsebin za obiskovalce,
- je usmerjen v manjše organizirane skupine, ki jih vodijo specializirana lokalna podjetja, lahko pa tudi tuja podjetja različnih velikosti, pri čemer gre praviloma za manjše skupine turistov,
- ob dobro načrtovanem upravljanju naravnih območij omogoča ekonomske koristi, ne da bi ogrožal naravno in družbenokulturno okolje.

Posledično gre za obliko turizma, ki je posebej primerna za osrednje dele zavarovanih območij narave, kjer velja strožji varstveni režim.

Na uradni strani Svetovne turistične organizacije UN Tourism (2025) se ekološki turizem ali tako imenovan ekoturizem nanaša na oblike turizma, ki zajemajo vse na naravi temelječe oblike turizma in v ospredje postavljajo opazovanje in doživljanje narave za obiskovalce. Prav tako te oblike vključujejo kulturo in tradicijo, ki je značilna za naravna območja, v katerih se dejavnost izvaja. Vključuje izobraževanje in zmanjšuje negativne vplive na naravno okolje in kulturno dediščino. S to obliko turizma se povečuje ozaveščenost o ohranjanju naravnih in kulturnih dobrin tako med lokalnim prebivalstvom kot med turisti.

Poznamo torej tudi različne opredelitve ekoturizma, ki pa so večinoma utemeljene v osnovni filozofiji koncepta in vključujejo vsaj tri bistvene komponente, in sicer da je ekoturizem usmerjen v naravo, izpostavlja izobraževalni vidik in da si prizadeva za ohranjanje in varovanje okolja, pri čemer je fokus ekoturistične izkušnje praviloma naravno, včasih pa tudi kulturno okolje. Učenje o okolju in njegovo spoštovanje sta pričakovana rezultata interakcije med turistom in obiskano destinacijo, trajnostni cilji ekoturizma pa v tem smislu morajo upoštevati ekonomski, sociokulturni in okoljski vidik (Kerma in Vranješ, 2020).

2.4 Nosilna zmogljivost

Za učinkovito načrtovanje in upravljanje trajnostnega razvoja turizma je smiselna uporaba različnih upravljaljskih instrumentov, med katerimi ima pomembno vlogo tudi analiza nosilne zmogljivosti. Gre za pristop, ki omogoča načrtovanje, spremljanje in usmerjanje turističnih tokov na način, da se zmanjšajo negativni vplivi na varovane vrednote in hkrati ohrani kakovost doživetja obiskovalcev. Nosilna zmogljivost turistične destinacije se v tem kontekstu nanaša na največje število obiskovalcev, ki lahko hkrati obišejo določeno lokacijo ali območje, ne da bi povzročili negativne vplive na naravno, gospodarsko in družbenokulturno okolje ter bistveno poslabšali kakovost obiska (UNWTO, 2018).

Določanje nosilne zmogljivosti je metodološko zahtevno, saj ne izhaja iz enega samega kriterija, temveč iz prepleta več dejavnikov in njihovih medsebojnih vplivov. Če je obisk previsok ali neustrezno organiziran, lahko poveča obremenitve prostora, prispeva k zmanjšanju biotske raznovrstnosti in poslabša izkušnjo obiskovalcev. Poleg okoljskih posledic se pogosto pojavijo tudi družbeni učinki, kot so napetosti med turisti, organi varstva narave in lokalnim prebivalstvom. Zato je pomembno, da nosilne zmogljivosti ne obravnavamo zgolj kot zgornje številčne meje, temveč kot širše upravljaljsko orodje, ki pomaga razumeti stanje območja, prepoznati ključne pritiske in pravočasno sprejemati ukrepe (Schuh idr., 2020).

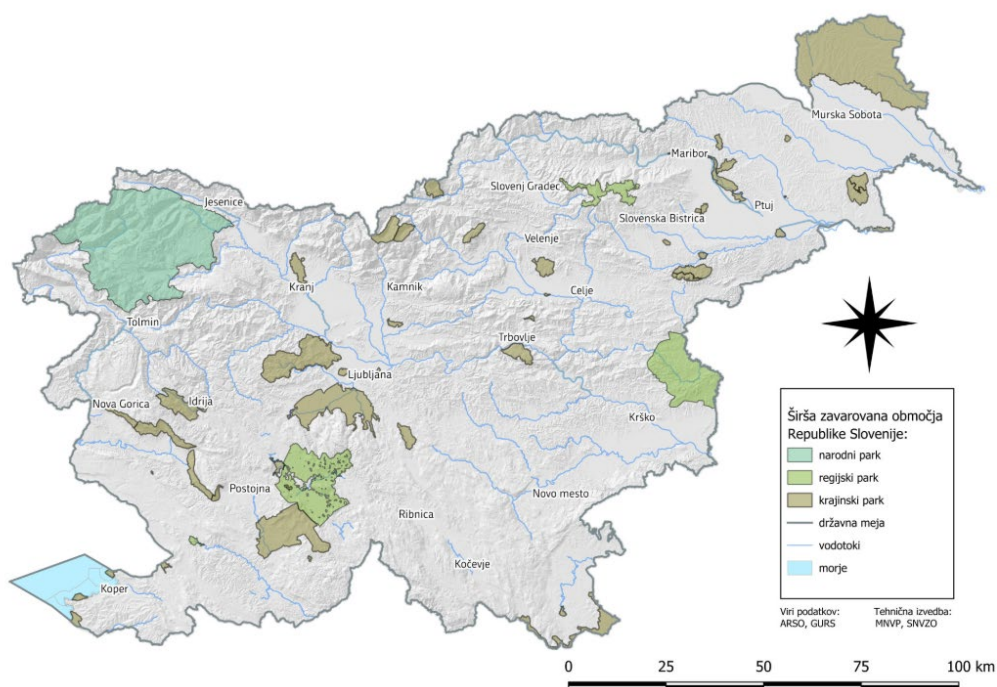
Pri naravovarstveno občutljivih območjih se pogosto uporablja tudi pojem nosilne zmogljivosti narave, ki se nanaša na mejo sprejemljivih vplivov posameznih dejavnosti. V praksi to pomeni določitev, kolikšen obisk ali katera intenzivnost rabe prostora sta še združljiva z ohranjanjem ključnih naravnih, krajinskih ali geoloških vrednot, ne da bi se stanje območja poslabšalo. Nosilna zmogljivost se lahko presoja na ravni celotnega območja ali na ravni posameznih lokacij, kot so naravne vrednote, habitati, učne poti, razgledne točke, kjer so vplivi pogosto bolj koncentrirani (Stupar in Preradovič, 2025).

Metodologije za ocenjevanje nosilne zmogljivosti so v praksi najbolj uporabne tam, kjer so tokovi obiskovalcev razmeroma predvidljivi oziroma prostorsko vodeni, na primer na območjih z urejenimi in jasno označenimi potmi ter z znanimi vstopnimi in izstopnimi točkami. Infrastruktura namreč usmerja gibanje obiskovalcev, hkrati pa zmanjšuje možnost razpršenega obiska in s tem nenadzorovanih vplivov. Pri izračunih in ocenah so zato pomembni podatki o dolžini in stanju poti, obsegu in časovni razporeditvi obiskovanja ter o upravljaljskih kapacitetah, kot so kadrovske in organizacijske zmožnosti za nadzor, informiranje, vzdrževanje in spremljanje stanja (Stupar in Preradovič, 2025).

Primeri iz prakse kažejo, da je spremljanje obiska praviloma najbolj natančno na lokacijah, kjer je vstop kontroliran z vstopnino, saj takšen režim omogoča zbiranje podatkov o številu obiskovalcev in njihovi časovni porazdelitvi. Nasprotno je v zavarovanih območjih in rezervatih, kjer je vstop prost in obisk večinoma ni sistematično nadzorovan, pridobivanje podatkov oteženo. Zaradi nepoznavanja dejanskega števila obiskovalcev je upravljanje vplivov na odprtih območjih zahtevnejše, saj je težje oceniti obremenitve in pravočasno prilagoditi ukrepe usmerjanja obiska (Stupar in Preradovič, 2025).

3 KRAJINSKI PARK STRUNJAN

Slovenija ima vzpostavljeno razvejano mrežo naravnih parkov, rezervatov in spomenikov, katerih temeljni namen je varovanje najvrednejših delov slovenskega ozemlja z vidika dolgoročnega ohranjanja naravnih vrednot, biotske raznovrstnosti in značilnih krajinskih lastnosti. Naravni parki imajo pri tem tudi pomembno izobraževalno in raziskovalno funkcijo, saj predstavljajo prostor za učenje, ozaveščanje in usmerjanje obiskovanja v skladu s posebnimi varstvenimi režimi. Med širša zavarovana območja uvrščamo naravne parke, ki v Sloveniji obsegajo en narodni park, štiri regijske parke in 47 krajinskih parkov, medtem ko med ožja zavarovana območja spadajo naravni spomeniki, strogi naravni rezervati in naravni rezervati. Zavarovana območja razglasi država, občina ali država in občina skupaj, zanje pa veljajo posebna pravila rabe in varovanja (Ministrstvo za naravne vire in prostor, 2025).

Slika 3: Narodni, regijski in krajinski parki v Sloveniji
(Vir: Ministrstvo za naravne vire in prostor, 2025)

3.1 Geografska opredelitev območja Krajinskega parka Strunjan

Krajinski park Strunjan (v nadaljevanju KPS) je na jadranski obali na jugozahodnem delu Slovenije. Obsega območje Strunjanskega polotoka, ki sega v Tržaški zaliv, najsevernejši del Sredozemskega morja. KPS sega v dve občini, pri čemer večji del

parka z delom naselja Strunjan leži v občini Piran, manjši del parka z delom naselja Dobrava pa v občini Izola. Polotok se na jugozahodu postopno znižuje v Strunjansko dolino, ki jo oblikuje ravnica Strunjanskega potoka, potok Roja, ob katerem se je razvilo naselje Strunjan. Severni in severovzhodni rob kopnega dela zaznamuje razčlenjeno in strmo klifno obrežje, nastalo zaradi abrazijskih procesov, z rtiči Kane, Ronek in Strunjan. V nasprotju s tem je zahodni del obale bolj položen, njegovo podobo pa so pomembno preoblikovale ureditve prostora, zlasti izgradnja solin in lagune (Javni zavod Krajinski park Strunjan, 2018).

Posebnost KPS je, da gre za širše zavarovano območje v Sloveniji, ki vključuje tudi morski del. V območje parka sta vključena dvestometrski pas obrežnega morja in celotni Strunjanski zaliv do Pacuga. Znotraj parka so opredeljena tri ožja zavarovana območja: Naravni rezervat Strunjan, Naravni rezervat Strunjan – Stjuža in Naravni spomenik Pinijev drevored (JZ KPS, 2018).

Takšna delitev je ključna za razumevanje strukture parka (Slika 4), saj opredeljuje KPS kot območje z različno stopnjo varovanja, varstvenimi režimi in upravljavskimi funkcijami.

Slika 4: Območje Krajinskega parka Strunjan. Zemljevid krožne tematske poti, ki vodi po Krajinskem parku Strunjan
(Vir: Javni zavod Krajinski park Strunjan, 2021)

Tabela 1 prikazuje skupno površino Krajinskega parka Strunjan, ki obsega 425,6 ha in predstavlja 252,1 ha kopnega dela krajinskega parka ter 176,5 ha morskega dela parka.

Območje krajinskega parka	Površina [ha]	Delež površine [%]
Kopni del	252,1	58,8
Morski del	176,5	41,2
Skupna površina	428,6	100,0

Tabela 1: Površina Krajinskega parka Strunjan

(Vir: Javni zavod Krajinski park Strunjan, 2018)

3.2 Ključne naravne značilnosti Krajinskega parka Strunjan

Ključne naravne značilnosti Krajinskega parka Strunjan izhajajo iz raznolikega prepleta obalnih, morskih in kopenskih habitatov na razmeroma majhnem prostoru, pri čemer je njihova ohranjenost neposredno odvisna od naravnih procesov na stiku kopnega in morja ter od načina rabe prostora. Varstveno najpomembnejši elementi so koncentrirani v ožjih zavarovanih območjih, kjer so režimi varstva strožji. Nadaljnja obravnava naravnih značilnosti zato temelji na povezavi med krajinsko značilnostjo območja, razporeditvijo habitatov in varstvenimi režimi, ki opredeljujejo usmeritve, cilje in ukrepe upravljanja.

3.2.1 Naravni rezervat Strunjan

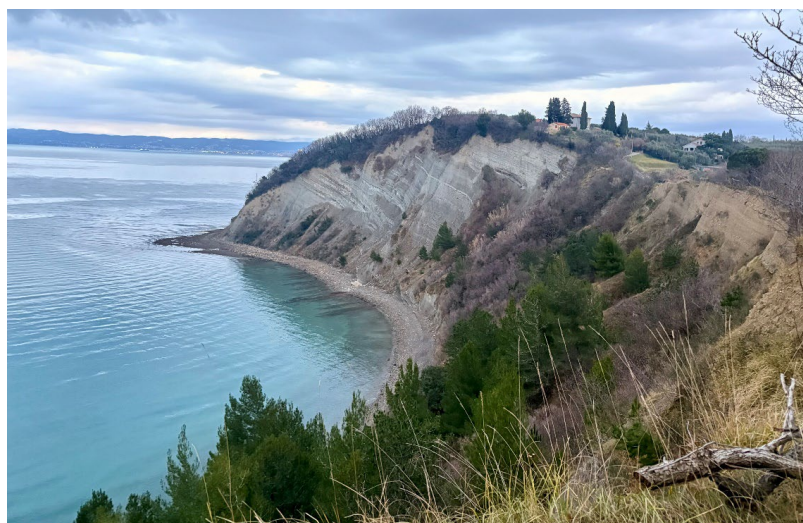
Naravni rezervat je zavarovano območje, namenjeno varstvu geotopov in življenjskih prostorov ogroženih, redkih ali za območje značilnih rastlinskih in živalskih vrst ali območij, ki so ključna za ohranjanje biotske raznovrstnosti. Njegovo stanje se lahko ohranja tudi z usmerjenim in uravnoteženim delovanjem človeka v naravi, kadar je to potrebno za vzdrževanje varstvenih značilnosti (ZRSVN, b. l.).

Slika 5: Območje Naravnega rezervata Strunjan

(Vir: ZRSVN – Naravovarstveni atlas, 2021)

Naravni rezervat Strunjan zajema strunjanski klif z neposrednim zaledjem in pripadajoči del morja. Klif je flišne zgradbe in predstavlja območje, kjer so ohranjeni naravni procesi erozije in abrazije ter pomembne sedimentološke, paleontološke, tektonske in geomorfološke značilnosti. Območje izkazuje visoko biotsko raznovrstnost na ravni vrst in habitatnih tipov, pri čemer je zaledje rezervata pretežno gozdnato. Morski del rezervata obsega 200-metrski obrežni pas pred klifom, ki velja za območje z največjo biotsko pestrostjo v slovenskem morju. Odsek med Zalivom sv. Križa in rtom Ronek je opredeljen kot osrednji del rezervata, za katerega veljajo strožji varstveni režimi (JZ KPS, 2018).

*Slika 6: Odsek Naravnega rezervata Strunjan – Zaliv sv. Križa
(Lastni vir)*

3.2.2 Naravni rezervat Strunjan – Stjuža

Naravni rezervat Strunjan – Stjuža zajema območje solin in lagune Stjuža v skrajnem zahodnem delu Strunjanskega zaliva. Gre za prostor, ki je bil zaradi ugodnih naravnih razmer v preteklosti preoblikovan in tradicionalno rabljen za solinarstvo ter ribogojstvo. Osrednja naravna značilnost rezervata je slano mokrišče, znotraj katerega je edina izrazita morska laguna na slovenskem morskem obrežju. V rezervatu se zaradi varstva naravnih vrednot in ohranjanja ugodnega stanja habitatnih tipov in habitatov ogroženih rastlinskih in živalskih vrst ohranja in izvaja tradicionalno solinarstvo, medtem ko so druge dejavnosti dopustne le, če ne ogrožajo varstvenih ciljev, populacij ogroženih vrst oziroma izvajanja tradicionalnega solinarstva (JZ KPS, 2018).

Stjuža je edina morska laguna na slovenski obali in predstavlja osrednji naravni element Naravnega rezervata Strunjan – Stjuža, ki je vključen v omrežje Natura 2000

predvsem zaradi varovanja habitatov vodnih ptic. Laguna je nastala zaradi odlaganja sedimentov ob izlivu Strunjanske reke, dodatno pa je bila pred več kot 400 leti umetno zaprta z nasipom, zato je z morjem povezana le še prek pretočnega kanala. Hidrodinamika lagune je pretežno odvisna od plime in oseke, zaradi majhne povprečne globine vode, ki znaša samo pol metra, pa se voda hitro segreva in ohlaja (JZ KPS, 2021c).

*Slika 7: Soline v Naravnem rezervatu Strunjan – Stjuža
(Lastni vir)*

*Slika 8: Pogled na Stjužo in del solin iz zraka
(Vir: Javni zavod Krajski park Strunjan, 2021)*

Do druge polovice 20. stoletja je bila Stjuža pomembna tudi z vidika tradicionalnega ribogojstva, ki je temeljilo na spomladanski migraciji rib v plitvejši in toplejši del morja. Danes je pglavitni namen območja lagune predvsem ohranjanje biotske raznovrstnosti z varovanjem naravnih habitatov ogroženih rastlinskih in živalskih vrst.

Stjuža zagotavlja prehransko bazo, zavetje in potencialna gnezdišča za številne vrste vodnih ptic, med drugim za malo belo čapljo (*Egretta garzetta*), črnoglavega galeba (*Ichthyaetus melanocephalus*) in lisko (*Fulica atra*) (JZ KPS, 2021c).

Slika 9: Mala bela čaplja (Egretta garzetta) v Naravnem rezervatu Strunjan – Stjuža (Lastni vir)

3.2.3 Naravni spomenik Pinijev drevored

Naravni spomenik je zavarovano območje, na katerem se varuje ena ali več naravnih vrednot, ki izstopajo po izjemni obliki, velikosti, vsebini ali legi oziroma predstavljajo redek ali posebej reprezentativen primer naravne vrednote (ZRSVN, b. l.).

Slika 10: Naravni spomenik Pinijev drevored (Lastni vir)

Naravni spomenik Pinijev drevored zajema dvostranski drevored pinij (*Pinus pinea*), ki je del drevoreda ob obalni cesti med Koprom in Portorožem. Zaradi ugodnih rastiščnih razmer je ta odsek prepoznan kot najkakovostnejše ohranjen in prostorsko najznačilnejši del celotnega drevoreda. Drevored je bil zasajen leta 1935 ob obeh straneh ceste Izola – Portorož, na odseku med naseljem Strunjan in Strunjansko dolino (JZ KPS, 2018).

Ožja zavarovana območja so glede na trenutno stanje ocenjena kot ohranjena, saj še vedno izkazujejo ključne značilnosti, zaradi katerih so bila razglašena za zavarovana (JZ KPS, 2018).

3.2.4 Ekološko pomembna območja

Ekološko pomembna območja so po ZON opredeljena kot območja habitatnih tipov oziroma širših ekosistemskih enot, ki imajo pomembno vlogo pri ohranjanju biotske raznovrstnosti. Njihova določitev se izvaja na podlagi Uredbe o ekološko pomembnih območjih. V ta okvir se vključujejo tudi območja Nature 2000, ki so hkrati del ekološko pomembnih območij (ZRSVN, b. l.).

*Slika 11: Ekološko pomembna območja Krajinskega parka Strunjan
(Vir: ZRSVN – Naravovarstveni atlas, 2021)*

Na območju Krajinskega parka Strunjan so opredeljena tri ekološko pomembna območja:

- morje in morsko obrežje, ki predstavljata 171,43 ha površine KPS,
- Strunjanske soline z laguno Stjuža, ki predstavljajo 38,27 ha površine KPS,
- strunjanski klif, ki predstavlja 23,22 ha površine KPS.

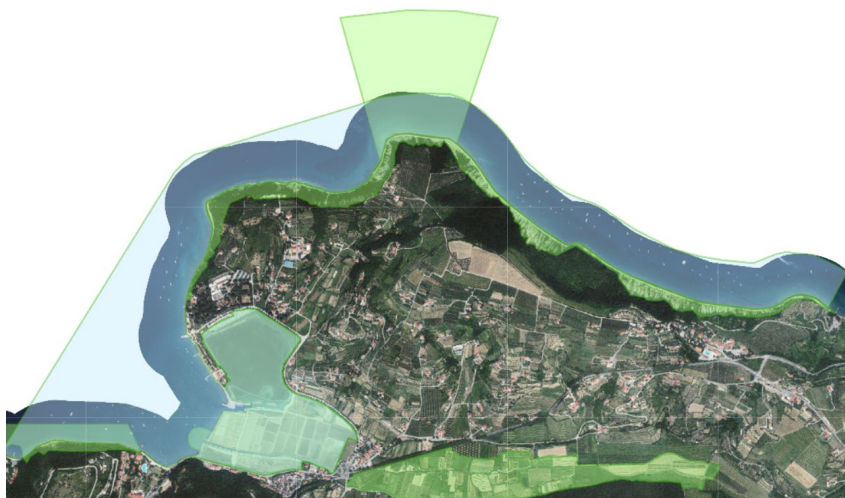
Celotno slovensko morje je določeno kot ekološko pomembno območje, saj predstavlja najsevernejši del Sredozemskega morja in se odlikuje po visoki pestrosti habitatnih tipov ter sočasni prisotnosti borealnih in sredozemskih rastlinskih ter živalskih vrst. Zaradi geografskega položaja in podnebnih značilnosti je v delu leta to najhladnejši del Sredozemskega morja, ob vplivu številnih pritokov pa tudi izraziteje razsoljen. Takšne razmere omogočajo prisotnost reliktnih borealnih vrst, poleti pa se morska voda dovolj segreje, da so ugodne razmere tudi za značilne sredozemske vrste (JZ KPS, 2018).

3.2.5 Natura 2000

Območja Nature 2000 najdemo tudi znotraj KPS. V okviru omrežja Natura 2000 so znotraj parka opredeljena štiri varstvena območja:

- posebno ohranitveno območje (POO) Strunjanske soline s Stjužo,
- posebno ohranitveno območje (POO) med Izolo in Strunjanom – klif,
- posebno ohranitveno območje (POO) med Strunjanom in Fieso,
- posebno varstveno območje (POV) Strunjan (Ministrstvo za okolje in prostor, 2021).

Vlada Republike Slovenije je oktobra 2023 sprejela Program upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2023–2028 (PUN 2023–2028). Program opredeljuje in določa podrobne varstvene cilje ter ukrepe za območja Nature 2000 v Sloveniji. Določeni so tudi finančni viri, nosilci in projekti, s katerimi se želi doseči varstvene cilje. Vsi ukrepi PUN so vključeni v načrt upravljanja Krajinskega parka Strunjan (JZ KPS, 2018).

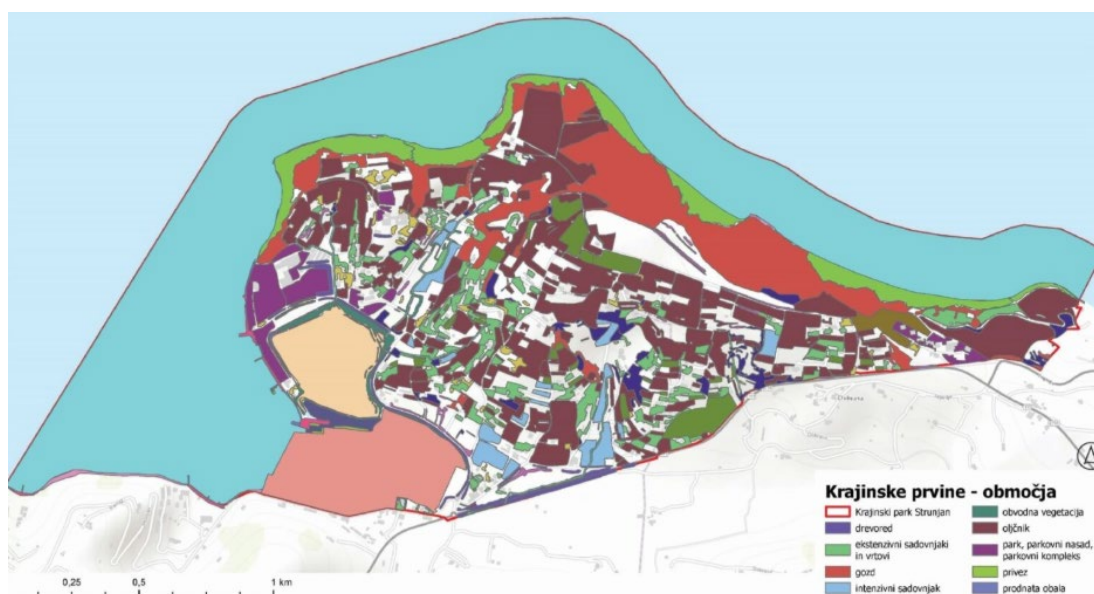

Slika 12: Območja Nature 2000 v Krajinskem parku Strunjan
(Vir: ZRSVN – Naravovarstveni atlas, 2021)

3.3 Krajinska pestrost

Ohranjanje krajinskih prvin, zlasti pa njihovih značilnih kombinacij oziroma krajinskih vzorcev, je ključno za ohranjanje biotske raznovrstnosti in ekosistemskih storitev ter za ohranjanje identitete in prepoznavnosti območja (JZ KPS, 2021b).

Na spletni strani javnega zavoda Krajinski park Strunjan (2021b) so krajinske prvine predstavljene kot posamezni elementi (suhozidi, terase, posamezna drevesa) v krajini, ki povečujejo krajinsko pestrost. So pomemben dejavnik biotske raznovrstnosti kulturnih krajin, posebej tam, kjer prevladuje tradicionalna oziroma ekstenzivna raba. Krajinske prvine so sestavni del ekosistemov in so hkrati ključne za ekosistemske storitve.

Slika 13: Krajinske prvine Krajinskega parka Strunjan
(Vir: Javni zavod Krajinski park Strunjan, 2021)

Območje Krajinskega parka Strunjan se umešča v primorski prostor Šavrinskega gričevja, kjer prevladuje značilno flišno gričevje. Na območju naj bi se ohranjale terase in značilna podoba solin (obmorskih ravnin), opuščeno terasasto preoblikovana zemljišča pa naj bi se prepuščala zaraščanju. Spremembe krajine se v zadnjih desetletjih kažejo predvsem zaradi razvoja množičnega turizma. V tem okviru je bila zgrajena nova hotelska infrastruktura, ki je okrepila pritiske urbanizacije, povečala prostorsko rabo za turistične namene in vplivala na preoblikovanje poselitvenega vzorca. Vzoredno se je spremenil tudi način življenja lokalnega prebivalstva. Kmetijstvo je v večji meri postalo dopolnilna dejavnost. Zelenjavni nasadi so se v veliki meri umaknili, prevlado pa so prevzeli trajni nasadi (JZ KPS, 2018).

Navedeni trendi povečujejo ranljivost ključnih krajinskih in naravovarstveno pomembnih elementov parka, zlasti solin in lagune, klifnega območja z naravnim morskim obrežjem, kulturnih teras, suhozidov, drevesne in grmovne mejice ter zaraščenih strmih pobočij. Razpršena poselitev se je zaradi novogradenj na več lokacijah zgostila, s čimer se postopno izgublja značilni poselitveni vzorec. Počitniške hiše in različni objekti za začasno bivanje dodatno prispevajo k spremembi sestave prebivalstva (JZ KPS, 2018).

3.4 Pravni režimi in upravljanje Krajinskega parka Strunjan

JZ KPS (2018) v Načrtu za upravljanje Krajinskega parka Strunjan za obdobje 2018–2027 navaja, da je bil Krajinski park Strunjan ustanovljen februarja leta 1990 z Odlokom o razglasitvi Krajinskega parka Strunjan (Uradne objave občin Ilirska Bistrica, Izola, Koper, Piran, Postojna in Sežana, št. 3/90, 5/90, 26/90 in 16/92). Park sta ustanovili občini Izola in Piran. Vlada Republike Slovenije je leta 2004 sprejela Uredbo o Krajinskem parku Strunjan (Uradni list RS, št. 107/04, 83/06, 71/08, 77/10 in 46/14 – ZON-C), s katero se je varstvo naravne dediščine na območju parka preneslo z lokalne ravni na državo, medtem ko je varstvo kulturne dediščine ostalo v pristojnosti lokalnih skupnosti. Z novelo uredbe iz leta 2008 (Uradni list RS, št. 71/08) je bilo določeno, da Vlada Republike Slovenije za upravljanje parka ustanovi javni zavod. JZ KPS je bil ustanovljen konec leta 2008 s Sklepom o ustanovitvi javnega zavoda Krajinski park Strunjan (Uradni list RS, št. 76/08 in 100/08) in je začel delovati januarja 2009. Javni zavod na območju parka izvaja javno službo varstva narave, v okviru javnih pooblastil upravlja tudi zbirke podatkov, povezane s parkom, ter opravlja neposredni naravovarstveni nadzor na območju parka (JZ KPS, 2018).

Uredba o Krajinskem parku Strunjan med razvojnimi usmeritvami določa tudi okolju prijazen turizem in rekreacijo. Glavni cilj uredbe je varstvo in ohranjanje narave, vendar krajinski parki sodijo med najmanj omejevalne varstvene kategorije. Zato je trajnostni razvoj turizma in rekreacije med pomembnimi cilji upravljanja takšnih območij.

4 TURIZEM V KRAJINSKEM PARKU STRUNJAN

Krajinski park Strunjan je zavarovano območje, v katerem turizem predstavlja eno izmed ključnih oblik rabe prostora in hkrati pomemben dejavnik obremenjevanja naravnih in krajinskih vrednot. Zaradi prostorske omejenosti obalnega pasu, visoke privlačnosti klifnega območja, solin in lagune ter izrazite sezonske obiskanosti se turistični tokovi pogosto koncentrirajo na manjše površine in v časovno omejena obdobja. To povečuje tveganje za konflikte med varstvenimi cilji in obiskovanjem ter odpira vprašanja glede nosilne zmogljivosti, ustreznosti turistične infrastrukture in učinkovitosti upravljavskih režimov, kot so usmerjanje gibanja, omejitve dejavnosti, nadzor in informiranje.

V tem poglavju je poudarek na vplivih posameznih turističnih dejavnosti na okolje. Obravnavani so tudi ukrepi usmerjanja obiskovalcev, interpretacija narave in primeri dobrih praks, ki prispevajo k zmanjševanju negativnih vplivov na naravno okolje. Poglavje hkrati predstavlja izhodišče za empirični del, v katerem se presojajo učinkovitost obstoječih pristopov in možnosti prenosa izbranih upravljavskih rešitev.

4.1 Cilji in ukrepi za obdobje 2018–2027

Osnovni namen ustanovitve KPS je zavarovanje naravnih vrednot in ohranitev biotske raznovrstnosti in krajinske pestrosti. Upravljevec parka JZ KPS skupaj z lokalnimi skupnostmi in drugimi deležniki na območju parka usmerja dejavnosti v parku. Javni zavod spodbuja dejavnosti v obsegu in oblikah, ki podpirajo ohranjanje ali izboljšujejo stanje narave, hkrati pa omogočajo razvoj lokalne skupnosti (JZ KPS, 2018).

Z namenom doseganja naravovarstvenih ciljev se je leta 2018 izdelal prvi načrt upravljanja KPS za obdobje 2018–2027. Načrt upravljanja je programski akt. Z njim se določijo razvojne usmeritve in načini izvajanja varstva, rabe in upravljanja zavarovanega območja. Vsebuje tudi podrobnejše usmeritve za varstvo naravnih vrednot. Načrt upravljanja se obvezno upošteva pri urejanju prostora in opravljanju dejavnosti. Upošteva se tudi pri upravljanju in rabi naravnih dobrin v parku ter pri gospodarjenju z njimi. Poleg tega je podlaga za ohranjanje krajinske pestrosti in za izvajanje gospodarskih ter drugih javnih služb v parku (JZ KPS, 2018).

Med najpomembnejše dele načrta upravljanja spadajo cilji in ukrepi celotnega programskega obdobja. Cilje in ukrepe so razdelili na štiri vsebinska upravljavska področja.

Tabela 2 v nadaljevanju prikazuje posamezna področja, razdeljena v štiri sklope, in našteje srednjeročne ter kratkoročne cilje vsakega posameznega področja.

Upravljavsko področje	Srednjeročni cilji	Kratkoročni cilji
A – ohranjanje narave	Prednostna ohranitev naravnih vrednot, biotske raznovrstnosti in krajinske pestrosti.	Ohranjanje naravnih vrednot, ohranjanje habitatnih tipov in populacij rastlinskih in živalskih vrst, ohranjanje naravnih delov morske obale in življenjskih razmer v morju, ohranjanje krajine, neposredni nadzor v naravi.
B – obiskovanje	Nudenje oblik obiskovanja, ki so prilagojena naravnim danostim parka in nosilnosti okolja.	Upravljanje parkovne infrastrukture, ukrepi za blažitev negativnih vplivov zaradi obiskovanja, ozaveščanje in izobraževanje.
C – trajnostni razvoj	Ohranjanje dejavnosti, ki prispevajo k ohranjanju in oblikovanju krajine in krajinske pestrosti. Nove dejavnosti se prilagajajo naravovarstvenim ciljem.	Ohranjanje dejavnosti, ki so prispevale k oblikovanju značilne krajine in krajinskih elementov. Nove dejavnosti so prilagojene naravovarstvenim ciljem.
D – administracija in skupne upravljavske naloge	Zagotavljanje učinkovitega upravljanja parka s sodelovanjem lokalnih skupnosti in drugimi deležniki ter ozaveščanje le-teh o pomenu parka.	JZ KPS zagotavlja učinkovito upravljanje parka, pri čemer sodeluje z lokalnimi skupnostmi in drugimi deležniki.

Tabela 2: Upravljavska področja s pripadajočimi cilji
(Vir: Javni zavod Krajinski park Strunjan, 2018)

Javni zavod KPS (2018) v načrtu upravljanja Krajinskega parka Strunjan cilje strukturira hierarhično po posameznih upravljavskih področjih. Za vsako področje so določeni srednjeročni cilj, ki predstavlja vsebinsko konkretizirano vizijo do leta 2030, in kratkoročni cilji, ki opredeljujejo želeno stanje oziroma spremembe v obdobju izvajanja načrta do leta 2027. Kratkoročni cilji se uresničujejo prek ukrepov, ki so razdeljeni na delovne sklope in podrti s predvidenimi dejavnostmi, pri čemer je načrt zaradi desetletnega časovnega okvira zasnovan prilagodljivo, tako da se lahko izvedbene aktivnosti glede na razmere sproti dopolnjujejo ali prilagajajo. Izvajanje načrta se spremlja z naborom kazalnikov rezultatov in učinkov, ki so zasnovani tako,

da njihovo merjenje ne zahteva večjih dodatnih finančnih ali časovnih vložkov, hkrati pa omogoča presojo učinkov izvedenih ukrepov.

Načrt vključuje tudi sistem priorit, ki opredeljuje nujnost izvedbe ukrepov. Ukrepi so označeni z 1, 2 ali 3, kjer 1 predstavlja ukrep z najvišjo prioriteto. Temu sledi tudi logika financiranja, kjer se ukrepi z višjo prioriteto stopnjo praviloma financirajo iz sredstev javne službe in drugih sektorjev, ukrepi z nižjo prioriteto pa pretežno iz projektnih sredstev. Ukrepi Programa upravljanja območij Natura 2000 so v načrt vključeni smiselno in so v preglednicah posebej označeni (JZ KPS, 2018).

4.2 Turistični pritiski kot upravljavsko vprašanje

Krajinski park Strunjan je majhno zavarovano območje z morskim delom, ki je zaradi dostopnosti in značilne obale množično obiskano. Obiskanost se izrazito kaže v poletnih mesecih med majem in septembrom. Na najbolj obremenjenih lokacijah obiskovanje po ugotovitvah upravljavca presega nosilnost okolja, zato je potreba po blažilnih ukrepih, doslednem izvajanju varstvenih režimov in zmanjševanju negativnih vplivov nujna.

V nadaljevanju bomo za začetek opisali krožno učno pot in na podlagi različnih virov izpostavili konkretne posege in vplive, ki povzročajo pritisk na okolje Krajinskega parka Strunjan in se nanašajo na dejavnosti turizma in obiskovanja območja. Podani bodo tudi analiza upravljavskega odziva na posamezen vpliv in primeri uporabe že ustaljenih dobrih praks.

4.2.1 Krožna učna pot – Strunjan v podobah morja

Ena izmed pomembnejših razvojnih ureditev na območju Krajinskega parka Strunjan je vzpostavitev krožne učne poti, imenovane Strunjan v podobah morja. Leta 2015 je upravljavec izvedel celovito prenovo infrastrukture, ki je vključevala posodobitev informativnih tabel in ureditev postajališč s klopmi. Učna pot obiskovalcem predstavlja Strunjan in njegove ključne naravne in kulturne značilnosti, pri čemer so vsebine podane prek informativnih tabel, ki usmerjajo obisk in hkrati prispevajo k ozaveščanju o varstvenih vidikih območja.

Pot se začne pri centru Krajinskega parka Strunjan v Strunjanskih solinah. Dolga je približno 5,3 km in je ocenjena kot nezahtevna. Poleg samostojnega ogleda je ob predhodni najavi omogočeno tudi vodenje. Na posameznih odsekih so poti lahko nevarne, zato sta prehod in zadrževanje na teh mestih na lastno odgovornost, na kar opozarjajo ustrezne opozorilne table (JZ KPS, 2021).

Slika 14: Center Javnega zavoda Krajinski park Strunjan (Lastni vir)

Slika 15: Primer ene izmed informacijskih tabel (Lastni vir)

4.2.2 Pešačenje in pohodništvo

Hoja obiskovalcev povzroča erozijo obale, zlasti na flišnih tleh. Do erozije prihaja predvsem tam, kjer obiskovalci hodijo izven označenih poti. Pojavlja se lahko tudi na samih poteh, posebej ob velikem številu obiskovalcev. V občutljivih ekosistemih, kot

so flišni klifi, solinski nasipi, sipine, lahko hoja povzroči tudi uničevanje vegetacije in vznemirjanje živali (Trampuš, 2025).

Z naraščanjem množičnosti se vplivi stopnjujejo, s čimer se srečujejo tudi morska zavarovana območja. Po podatkih upravljavca KPS za leto 2024, pridobljenih s števci obiska, je bilo na pešpoteh zabeleženo veliko število obiskovalcev. Med junijem in avgustom 2024 so skupno zabeležili več kot 100.000 obiskov. Največji obisk so zabeležili avgusta, ko je bilo 40.000 obiskov, kar v povprečju predstavlja več kot 1300 obiskov dnevno (JZ KPS, 2025).

*Slika 16: Sprehajalna pot ob robu klifa
(Lastni vir)*

Upravljanje in primeri dobrih praks JZ KPS:

- štetje obiskanosti parka – števci: leta 2022 sta bila nameščena dva števca, leta 2024 pa so vzpostavili še tri nove. En števec je postavljen ob centru za obiskovalce na solinskem nasipu, trije pa so postavljeni ob glavnih poteh do morskega obrežja;
- usmerjanje obiskovalcev: z urejenimi potmi, informativnimi tablami na krožni poti se obiskovalce usmerja k uporabi trajnostnih načinov obiskovanja;
- vzdrževanje obstoječe infrastrukture;
- okrepljen nadzor na terenu: v letu 2024 je bil izveden povečan nadzor ob koncih tedna in praznikih. Zaznavanje kršitev hoje izven za to dovoljenih poti;
- sezonske zaposlitve: študenti na praksi ali v okviru študentskega dela. Poleti 2024 se je organiziralo študentsko delo in delo preko družbenokoristnih del na treh info točkah z namenom usmerjanja obiskovalcev in obveščanja o varstvenih režimih glede prepovedi hoje izven dovoljenih območij;

- monitoring: v letu 2024 je bila izračunana fizična zmogljivost naravne vrednote strunjanski klif z morjem. S tem so opredelili dejansko stopnjo obremenitve na naravno obrežje. Izračun je pokazal, da bi lahko bilo na naravnem morskem obrežju hkrati prisotnih približno 1530 ljudi. Ocena temelji na predpostavki, da posameznik povprečno zasede 20 m², pri čemer se razpoložljiva površina spreminja glede na plimovanje. Upoštevati je treba tudi, da so posamezni odseki obrežja nevarni zaradi krušenja kamenja, ob visoki plimi nedostopni ali pa so bolj oddaljeni od urejenih dostopov do obale. Zaradi navedenih omejitev obisk ni enakomerno porazdeljen vzdolž celotnega obrežja, temveč se koncentrira na manjše število bolj dostopnih lokacij.

4.2.3 Kolesarjenje

Trampuš (2025) navaja, da je kolesarjenje praviloma zaželena oblika trajnostne mobilnosti v zavarovanih območjih, vendar lahko na posameznih odsekih predstavlja upravljavski problem. Pojavlja se namreč tudi na poteh, ki so primarno namenjene pešcem. Posledice se kažejo v pospešeni eroziji tal, povečani ravni hrupa in konfliktih z drugimi uporabniki prostora. V Krajinskem parku Strunjan lahko kolesarjenje prispeva k degradaciji občutljivih površin, zlasti kadar se vozi po solinskih nasipih na območju solin, kjer je podlaga ranljiva za mehanske poškodbe. Povečana prisotnost obiskovalcev lahko posredno vpliva tudi na večjo količino odpadkov in s tem na onesnaževanje prostora.

*Slika 17: Ovire na krožni tematski poti, ki preprečujejo kolesarjenje
(Lastni vir)*

Po podatkih JZ KPS (2025) je bilo v prvi polovici leta 2024 izdanih 13 opozoril za kolesarje zaradi nedovoljenega kolesarjenja na klifu ali nasipih na območju solin.

Upravljanje in primeri dobrih praks JZ KPS:

- prepoved kolesarjenja: na območjih Naravnega rezervata Strunjan – Stjuža in Naravnega rezervata Strunjan;
- prometna infrastruktura: urejene kolesarke poti, možnost izposoje električnih koles;
- oprema: na krožni tematski poti so nameščene dodatne ovire, ki preprečujejo kolesarjenje in obveščajo, da je pot namenjena pešačenju;
- nadzor: poostren naravovarstveni nadzor;
- sezonske zaposlitve: študenti na praksi ali v okviru študentskega dela. Poleti 2024 se je organiziralo študentsko delo in delo preko družbenokoristnih del na treh info točkah z namenom usmerjanja obiskovalcev in obveščanja o varstvenih režimih glede prepovedi kolesarjenja izven dovoljenih območij.

4.2.4 Vožnja z avtomobili, motornimi kolesi in parkirna mesta

Zaradi povečanega števila obiskovanja se povečuje obseg motenj, kot so parkiranje v naravi in na nedovoljenih mestih, uničenje habitatov, vznemirjanje živali. Vožnja po naravnem okolju pospešuje erozijo tal, zlasti na flišnih podlagah in sipinah. Povzroča lahko tudi neposredno mehansko poškodovanje habitatov in vrst ter prispeva k onesnaževanju tal in morja. Dodatni vplivi so hrup in konflikti z drugimi uporabniki prostora, predvsem kadar se vozi po poteh, ki jih uporabljajo tudi pešci, tekači in kolesarji. Takšna raba prostora povečuje tudi tveganja za varnost obiskovalcev. Pritisk v KPS ni zaznan kot pogost, občasno se pojavlja kot parkiranje v naravi (Trampuš, 2025).

Onesnaženje s hrupom na območju KPS do zdaj ni bilo podrobneje raziskano.

V prvi polovici leta so bila izdana 4 opozorila za parkiranje izven za to označenih mest in eno obvestilo o prekršku za parkiranje v naravnem prostoru. Leta 2023 so izgradili avtobusno postajališče z elektronsko tablo, ki podaja informacijo o zasedenosti parkirišča. Posodobili so tudi navodila za vodene skupine, ki imajo od leta 2024 možnost ustavljanja in parkiranja v parku (JZ KPS, 2025).

*Slika 18: Parkirni prostor v Krajinskem parku Strunjan
(Vir: Javni zavod Krajinski park Strunjan, 2021)*

Upravljanje in primeri dobrih praks JZ KPS:

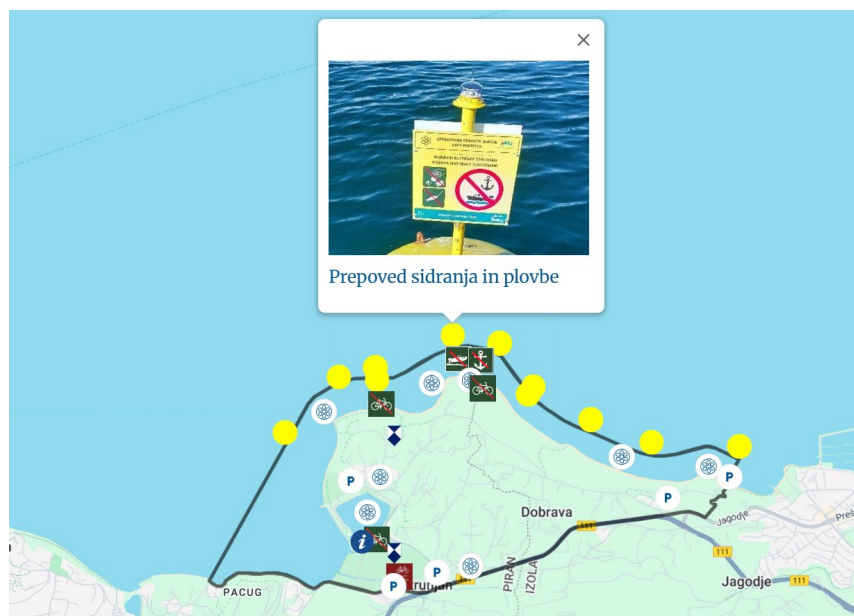
- sankcioniranje in nadzor: z letom 2018 so v JZ KPS pričeli z doslednim sankcioniranjem lastnikov napačno parkiranih vozil na način izdajanja plačilnih nalogov. Naravovarstveni nadzorniki izvajajo poostren nadzor nad vožnjo in nepravilnim parkiranjem;
- parkirna mesta: na območju parka oziroma v njegovi bližini je šest označenih parkirišč, ki so plačljiva. Zaposleni na območju parka in krajani imajo možnost pridobitve diskontiranega oz. brezplačnega letnega abonmaja parkiranja pri javnem podjetju Okolje Piran;
- prepovedi: parkiranje ni dovoljeno izven za to dovoljenih in označenih mest, še posebej ne v naravnem okolju. Vožnja v naravnem okolju je prepovedana;
- sezonske zaposlitve: s pomočjo informatorjev se usmerja promet in informira obiskovalce o varstvenih režimih ter prepovedi vožnje z avtomobili v naravnem okolju;
- infrastruktura: posodobitev parkirnih mest, avtobusnih postajališč in njihove opreme;
- minibus: sezonska ureditev javnega prevoza.

4.2.5 Plovba, privezi in sidranje

Rekreativna plovba predstavlja gospodarsko pomembno dejavnost v številnih državah severnega Sredozemlja. V Evropski uniji navtični turizem ustvari približno 20 do 28 milijard evrov letnih prihodkov in zagotavlja več kot 230.000 delovnih mest. Evropa prispeva tudi več kot 70 % svetovne proizvodnje plovil za prosti čas. Ob sredozemski obali so marine in druga pristanišča, namenjena komunalnim privezom in turističnim plovilom, pomemben del turistične infrastrukture. Leta 2010 je bilo v Sredozemskem morju evidentiranih približno 940 marin (ZRSVN, 2019).

Rekreativna plovba neizogibno povzroča okoljske in družbene vplive. Ključno vprašanje trajnostnega upravljanja je, v kolikšni meri je plovba združljiva z ohranjanjem zdravega morskega okolja. Intenzivnost in vrsta vplivov sta odvisni predvsem od tipa plovila, še izraziteje pa od njegove velikosti in vrste ter načina sidranja. Med najpomembnejše pritiske sodi sidranje v občutljivih življenjskih okoljih, pri čemer se negativni učinki praviloma stopnjujejo z večjo maso plovila in sidrnega sistema. Pomemben vir vplivov so tudi emisije v zrak, zlasti pri plovilih z dvotaktnimi motorji in pri hitri plovbi. Dodatna tveganja predstavljajo izpusti goriva, olja in kalužnih voda ter dvigovanje sedimenta pri motorni plovbi prek peščenega ali muljastega dna, kar povečuje motnost vode in poslabšuje svetlobne razmere na morskem dnu. Med relevantne obremenitve spadata tudi podvodni hrup, ki je izrazitejši pri večjih hitrostih, in vnos tujerodnih in invazivnih vrst. Problem predstavljajo tudi s plovbo povezane odplake, vključno s črno in sivo vodo, ki lahko vsebujejo različne kemikalije in maščobe. K onesnaževanju prispevajo premazi proti obraščanju plovil in čistila, pa

tudi osvetljevanje okolice plovil. Ne smemo pozabiti na trke plovil z morskimi sesalci in morskimi želvami, neustrezna ravnanja, kot sta hranjenje rib in nabiranje morskih organizmov, ter odlaganje trdnih odpadkov (ZRSVN, 2019).

*Slika 19: Plovke, ki označujejo mejo na morju in območju KPS
(Vir: Javni zavod Krajski park Strunjan, 2021)*

Poškodbe, povezane s sidrom, so praviloma bolj točkovne in globlje, medtem ko so poškodbe zaradi verige obsežnejše, a plitvejše. Obseg vplivov je odvisen od tipa sidra in vrste morskega dna (Trampuš, 2025).

Sidranje povzroča največji negativen vpliv v habitatih s kameno koralo, kjer so v KPS raziskave pokazale zmanjšane gostote koral v primerjavi s preteklostjo. Velik vpliv se pozna tudi na sedimentnem dnu z morskimi travniki in leščurji. Sidranje povzroča luknje in raze v travniku ter ruva in lomi leščurje. V KPS so bile posledice zaznane na travnikih med rtičem Strunjan in Vilo Tartini ter na morskem travniku pred Belimi skalami. V poletni sezoni med vikendi je število plovil na nekaterih območjih preseglo 100, kar pomeni občutne posledice na morskem dnu (Trampuš, 2025).

Na kamnitem dnu je negativen vpliv manjši kot na sedimentnem dnu, poraslem z morskimi travniki in leščurji, vendar lahko veriga poškoduje pritrjene organizme, kot so spužve in koralke. Sidro ob dvigu premešča kamenje, prekrije pritrjene organizme in poškoduje flišne terase in ob tem izpostavi ogrožene školjke, morske datlje (*Lithophaga lithophaga*) (Trampuš, 2025).

Najmanjši vpliv je na globljem sedimentnem dnu, vendar lahko sidranje poškoduje tudi tovrstno morsko dno. Organizmi, ki živijo v sedimentu, se izpostavijo, v vdolbine od sider pa lahko padejo bentoški organizmi, ki jih nato zasujejo sedimenti (Trampuš, 2025).

Upravljanje in primeri dobrih praks JZ KPS:

- prepoved plovbe in sidranja: na območju Naravnega rezervata Strunjan – Stjuža je prepovedana plovba s plovili na motorni pogon, razen na za to določenih mestih, kjer veljajo posebni pogoji;
- nadzor: povečanje prisotnosti naravovarstvenega nadzora na morju z uporabo novega plovila v letu 2024;
- monitoring: v letu 2024 se je izvajal monitoring plovil v okviru projekta z analizo navtičnega pritiska;
- tradicionalna privezna mesta: na območju KPS se upravlja s 179 priveznimi mesti, ki se jih redno pregleduje in izvaja preglede stanja plovil.

V načrtu upravljanja Krajinskega parka Strunjan, JZ KPS (2018), je navedeno, da je z vidika upravljanja ena izmed ključnih slabosti nerešena problematika sidranja.

V skladu z Uredbo o Krajinskem parku Strunjan je plovba dovoljena v širšem delu morskega naravnega rezervata Strunjan, to je na sliki 20 označeno območje B. V poletnih mesecih se zaradi številnih kopalcev priporoča, da plovila ne sidrajo preblizu obale. Pri dvigovanju sidra je priporočljivo, da plovilo najprej pripluje do sidra in ga nato dvigne, saj se tako zmanjšajo poškodbe morskega dna. V osrednjem delu naravnega rezervata Zaliv svetega Križa in območju Ronka plovba in sidranje nista dovoljena. V osrednjem delu sta označeni dve rumeni boji, medsebojno oddaljeni približno 1300 m in na sliki 20 predstavljata označeno območje A (JZ KPS, 2021d).

Slika 20: Prikaz območja dovoljene plovbe B in prepovedane plovbe A (Vir: Javni zavod Krajinski park Strunjan, 2021)

4.2.6 Kopanje

Trampuš (2025) navaja, da lahko kopanje ob večjem številu kopalcev povzroča negativne vplive na morske travnike, zlasti v plitvem morju. V KPS so na tovrstne pritiske občutljivi predvsem travniki kolenčaste cimodoceje. Pri intenzivni rabi prihaja do premeščanja sedimenta, kar lahko vodi v degradacijo travnikov in zmanjšanje njihove površine in gostote šopov. V KPS sta temu vplivu izpostavljena travnika v Mesečevem zalivu in na območju pod Belvederjem.

Kot kopalna območja s posebnim statusom, povezanim z zagotavljanjem kakovosti kopalne vode prisotnih na območju KPS, so evidentirani Simonov zaliv – Strunjan (Mesečev zaliv, Bele skale), Salinera – Pacug (Sveti Duh, Pacug), obmorsko kopališče Plaža Krka – Zdravilišče Strunjan (Talaso Strunjan – sredina kopališča) in naravno kopališče Salinera (Salinera – sredina kopališča). Kakovost kopalnih voda se spremlja v okviru državnega monitoringa, ki ga izvaja Agencija Republike Slovenije za okolje (JZ KPS, 2018).

V letu 2024 je bil izveden monitoring kopalcev, ki je pokazal, da je bilo v poletnem obdobju na celotnem obrežju znotraj KPS hkrati prisotnih tudi več kot 1200 kopalcev. V povprečju je bilo 52,1 % kopalcev zabeleženih na naravnem obrežju med Belvederjem in Vilo Tartini, preostalih 47,9 % pa na urejeni obali, ki zajema odsek od Vile Tartini do ribiškega pristanišča (JZ KPS, 2025).

Območje urejene obale je opremljeno z zabojniki za smeti, urejena pa je tudi plaža za pse. Na območju parka je pri Hotelu Talaso (Krka) urejena plaža, ki redno pridobiva modro zastavo. Gre za mednarodni znak, namenjen kopališčem in marinam, ki izpolnjujejo kriterije glede kakovosti vode, varnosti, storitev ter zlasti okoljskega informiranja in ozaveščanja (JZ KPS, 2021a).

Slika 21: Opozorilna tabla pred pobočjem klifa
(Vir: Javni zavod Krajski park Strunjan, 2021)

Upravljaec Krajskega parka Strunjan obiskovalce opozarja na nevarnost padanja kamenja s strunjanskega klifa. Ozaveščanje izvaja z informativno zgibanko, v kateri so prikazane stopnje ogroženosti in predstavljeni varnostni napotki za gibanje in zadrževanje pod klifi. Na izpostavljenih območjih pod klifom so nameščena opozorila, ki obiskovalce usmerjajo k previdnemu ravnanju in opozarjajo na povečano nevarnost krušenja.

Upravljanje in primeri dobrih praks JZ KPS:

- ozaveščanje: z vsaj eno informativno kampanjo letno, ki je bila leta 2024 organizirana pred turistično sezono. Izdelava brošure, ki kopalcem predstavi karto ogroženosti in preventivne ukrepe zaradi padajočega kamenja v Zalivu sv. Križa;
- monitoring: spremljanje števila kopalcev;
- sezonske zaposlitve: študenti na praksi ali v okviru študentskega dela. Poleti 2024 se je organiziralo študentsko delo in delo preko družbenokoristnih del na treh informativnih točkah z namenom usmerjanja obiskovalcev in obveščanja o varstvenih režimih;
- omejitve in opozorila omejitve zadrževanja pod prepadnimi stenami klifa zaradi erozijskih procesov in krušenja kamna, dostop do plaže z vrha klifa možen samo na označenih mestih.

4.2.7 Kurjenje

Problem predstavljajo kurišča neposredno na tleh, medtem ko plinski gorilniki in prenosni žari ob pravilni uporabi praviloma nimajo primerljivih negativnih učinkov na okolje. Kurjenje je vezano predvsem na ozek obalni pas pršca, kjer prevladujejo prodnata tla z razmeroma nizko vrstno pestrostjo in abundanco organizmov, ter na zgornji bibavični pas. Kurjenje na tleh povzroča pogin organizmov in lokalno degradacijo habitatov na mestu izvajanja. Gre za pritisk z izrazitim vplivom, vendar je prostorsko omejen na zelo ozek pas. V KPS je po podatkih nadzora kurjenje v obalnem pasu sicer razmeroma redko. Kljub temu lahko kurišča v zgornjem obalnem pasu ostanejo vidna dlje časa, ker jih valovi ne odstranijo, kar kaže na dolgotrajnejšo degradacijo posamezne lokalitete (JZ KPS, 2018).

Poleg neposrednih učinkov kurjenje pomeni tudi širše tveganje, saj lahko povzroči požare. Ti imajo lahko obsežne in uničujoče posledice za vegetacijo, habitate in vrste, vplivajo pa tudi na geomorfološke značilnosti območja in krajinsko podobo (Trampuš, 2025).

4.2.8 Potapljanje

Potapljanje lahko ob ustreznem upravljanju prispeva k ciljem morskih zavarovanih območij, na primer z večjo ozaveščenostjo obiskovalcev in ustvarjanjem prihodkov. Če se izvaja množično ali neodgovorno, pa lahko povzroča negativne vplive, zlasti fizične poškodbe habitatov. Do njih lahko pride nenamerno, na primer zaradi stika s plavutmi ali drugo opremo, pa tudi zaradi dvigovanja mulja in sedimenta. V KPS ta problem ni bil zaznan. Večje število potapljačev praviloma pomeni tudi večji obseg vplivov (Trampuš, 2025).

V okviru projekta je bila leta 2024 v sodelovanju s potapljaškim društvom izvedena tretja zaporedna podvodna čistilna akcija na območju pri plaži Belvedere. Lokacija je izbrana zaradi visoke turistične obremenitve, saj gre za enega bolj obiskanih odsekov naravnega obrežja (JZ KPS, 2025).

4.2.9 Ribolov in krivolov

Veliko nevarnost, predvsem v poletnih mesecih, predstavljata podvodni ribolov in nabiranje organizmov. Športni ribolov je v Krajinskem parku Strunjan na morju povsod prepovedan, dovoljen je samo z obale na določenih območjih. V osrednjem delu Naravnega rezervata Strunjan so prepovedane vse oblike ribolova, vključno z nabiranjem morskih organizmov. V preostalem delu naravnega rezervata se lahko izvaja negospodarski lov s panulo, gospodarski ribolov, ki ne vključuje nabiranja morskih organizmov, pa se lahko izvaja z upoštevanjem usmeritev ministrstev in upravljavca. Na območju KPS se izvaja gospodarski ribolov. Gospodarski ribolov se izvaja predvsem s stoječimi zabodnimi mrežami in trislojnimi mrežami in redkeje z vršo (JZ KPS, 2018).

V preteklem obdobju so bile na območju Naravnega rezervata Strunjan zaznane kršitve, povezane z nezakonitim gospodarskim ribolovom, in sicer bodisi izven dovoljenih terminov bodisi v osrednjem območju, kjer je ribolov prepovedan. Na istem območju se pojavljata tudi ribolov z obrežja s palico in podvodni ribolov s puško. Poleg tega je bilo evidentirano nedovoljeno nabiranje školjk. Upravljavca navaja, da je ribištvo v morskem delu parka natančno opredeljeno z varstvenim režimom. V prihodnje pa bo treba okrepiti sodelovanje med upravljavcem in gospodarskimi ribiči, zlasti z vidika izmenjave podatkov in učinkovitejšega spremljanja vplivov ribolova na naravo (JZ KPS, 2018).

Slika 22: Prikaz območij nedovoljenega in dovoljenega ribolova
(Vir: Javni zavod Krajinski park Strunjan, 2021)

Po podatkih javnega zavoda KPS je bilo v letu 2024 največje število kršitev vezanih na prepovedan (športni) ribolov znotraj rezervatov in je predstavljal 15,1% vseh zaznanih kršitev. Pri zaznavanju kršitev je naravovarstvenim nadzornikom čez leto pomagala pomorska policija. V drugi polovici leta so dokončno oblikovali načrt za upravljanje ribolova v razširjenem morskem zavarovanem območju Krajinskega parka Strunjan in naravnega spomenika rt Madona. V ta namen je bila junija organizirana delavnica o malem priobalnem ribolovu (JZ KPS, 2025).

Upravljalci morskih zavarovanih območij si prizadevajo izvajati nadzor, ki omogoča trajnostno izvajanje ribolova. To je pogosto zahtevno predvsem pri negospodarskem oziroma pristočnem ribolovu. Ribolov dodatno prispeva k onesnaževanju, najpogosteje z odpadnim materialom iz plastike in svinca. V KPS se pojavljajo tudi konflikti med gospodarskimi in rekreativnimi ribiči. Pri vleki panule lahko rekreativni ribiči trgajo stoječe mreže, kar povzroča neposredno škodo gospodarskim ribičem, ki so od ribolova ekonomsko odvisni (Trampuš, 2025).

4.2.10 Onesnaženje s hrupom in svetlobo

Kot problem na morskem delu parka je bil prepoznani tudi podvodni hrup, ki vpliva na uspešnost komunikacije nekaterih vrst rib, predvsem na območju visoke intenzitete navtičnega turizma (JZ KPS, 2025).

V morske vode se vnaša kontinuirani podvodni hrup predvsem zaradi pomorskega prometa. Viri so trgovske in potniške ladje ter tudi rekreativna plovila. Ocena stanja morskega okolja glede podvodnega hrupa še ni bila pripravljena, ker za to trenutno ni na voljo dovolj podatkov. Kljub temu je bilo v morskih vodah v pristojnosti Republike Slovenije zaznano, da kontinuirani hrup že vpliva na vedenje navadne pliskavke, saj

se izogiba ladijskim potem in se pogosteje zadržuje južno od plovni poti. Impulzni podvodni hrup nastaja predvsem pri zabijanju pilotov za gradbene namene. Pojavi se lahko tudi v povezavi z uporabo akustičnih odvrtačal v ribogojnicah, ki pa v Sloveniji sicer še niso v uporabi (Breznik idr., 2024).

Hrup, ki ga povzročajo vodni skuterji in motorne deske, lahko vpliva tudi na območja zunaj morskih zavarovanih območij, zato sama prepoved vožnje znotraj zavarovanih območij pogosto ni zadosten ukrep za zmanjšanje vplivov. Upoštevati je treba tudi, da morski organizmi zaznavajo zvok nad vodno gladino, kar pomeni, da je smiselno razmišljati o ukrepih za zmanjševanje hrupa na širšem območju, na primer z omejevanjem prireditev in predvajanja glasbe. Onesnaženje s hrupom na območju KPS do zdaj ni bilo podrobneje raziskano. Kljub temu je v KPS zaradi velike intenzitete pomorskega prometa v poletnih mesecih mogoče pričakovati merljive posledice, zlasti na življenje morskih rib na območjih z največjim obiskom (Trampuš, 2025).

Vožnja z vodnimi skuterji in motornimi deskami sicer še ni pogosta, vendar je prisotna na robu parka in bi jo bilo treba z jasno predstavitvijo režima prepovedati, saj vpliv hrupa sega v naravni rezervat. Prav tako so na območju Krajinskega parka Strunjan dopustne javne prireditve, če ne povzročajo niti začasnega niti trajnega preseganja mejnih vrednosti hrupa. Prostočasne dejavnosti, ki ustvarjajo povečano raven hrupa, se usmerjajo izven območja parka (JZ KPS, 2018).

Poleg hrupa lahko na morske organizme negativno vplivajo tudi svetlobno onesnaževanje, pri čemer so pomembni viri cestna razsvetljava, osvetlitev naselij in pristanišča, ter izredni dogodki, kot je na primer ognjemet. Osvetljevanje na kopnem predstavlja motnjo tudi za ptice, metulje in druge žuželke ter vpliva na kakovost bivanja prebivalcev. Za območje KPS ta problematika doslej ni bila sistematično raziskana (Trampuš, 2025). Krajevna skupnost Strunjan je predlagala prilagoditev cestne razsvetljave z znižanjem višine svetilk, da bi se svetloba bolj usmerjeno razpršila in s tem zmanjšale svetlobne motnje v okolici. Predlog do zdaj ni bil izveden (JZ KPS, 2025).

4.2.11 Onesnaženje z odpadki

Smetenje predstavlja velik problem, zlasti na območju klifa, kjer je zaradi oteženega dostopa odstranjevanje odpadkov zahtevno. Divjih odlagališč ni veliko in nekatera so bila že odstranjena, vendar občasno prihaja do odlaganja večjih količin gradbenih odpadkov. Na posameznih zemljiščih lastniki odlagajo tudi druge vrste materiala, kot so na primer boje za školjčičišča. Tudi obiskovalci v parku puščajo številne odpadke. V poletnem času del dnevni obiskovalcev, ki prihaja s plovili, odmetava odpadke v morje in odplakuje sanitarije. To povzroča vidno večjo onesnaženost obrežnega morja v času največje obremenitve. Zaradi ladijskega prometa obstaja tudi tveganje razlitja

nafte. Na morskem obrežju Naravnega rezervata Strunjan se pojavlja večja količina naplavljenih odpadkov. Občasno se zazna tudi povečana vsebnost dušikovih spojin v morju, ki jih prinese reka Pad zaradi spiranja kmetijskih zemljišč v severni Italiji. Upravljanje tega področja vključuje skrb za ustrezno odlaganje in odstranjevanje odpadkov. Načrt upravljanja KPS poudarja prvotno ugotavljanje stanja onesnaženja s kosovnimi odpadki, ki se nato posreduje komunalnim službam, da organizirajo njihov odvoz. Manjše odpadke se pobira sproti, pri čemer se posebej preverja stanje ob učni poti, predvsem pri informativnih tablah in klopeh. Poleg tega se organizirata čistilni akciji ob začetku in ob koncu turistične sezone (JZ KPS, 2018).

4.2.12 Kamnite zložbe in premikanje kamenja

Na območju Naravnega rezervata Strunjan je prepovedno premikanje in skladanje kamnov na morskem obrežju. Dejavnik ogrožanja je skladanje kamenja na morskem obrežju, saj povzroča negativen vpliv na ekosisteme in habitate (JZ KPS, 2018).

Na podlagi rednega spremljanja naravnih vrednot na morski obali Naravnega rezervata Strunjan so bili leta 2023 evidentirani številni nedovoljeni posegi. Med njimi izstopajo kamnite zložbe različnih velikosti, ki jih na obali postavljajo kopalci. Skupno je bilo popisanih 59 takšnih zložb (Lipej idr., 2024).

4.2.13 Vnos tujerodnih vrst

Na prisotnost tujerodnih vrst močno vplivajo podnebne spremembe in dvig temperature morja, zato je potrebno redno spremljanje stanja morskega okolja (Trampuš, 2025).

V Krajinskem parku Strunjan se upravljavec že več let sooča s pojavljanjem invazivnih tujerodnih vrst rastlin. Gre za vrste, ki jih je človek namerno ali nenamerno prenesel iz drugih območij, nato pa se v novem okolju samostojno širijo in povzročajo negativne vplive na domorodno vegetacijo. Njihovo širjenje omogočajo značilne biološke lastnosti, kot so velika produkcija semen, sposobnost vegetativnega razmnoževanja in hitra rast, zaradi česar so pogosto konkurenčnejše od avtohtonih vrst. Na območju KPS je bilo do danes evidentiranih 24 različnih invazivnih tujerodnih rastlinskih vrst. Upravljavec se z nekaterimi med njimi aktivno spopada z različnimi metodami odstranjevanja, pri čemer je cilj predvsem omejevanje njihovega nadaljnega širjenja (JZ KPS, 2021e).

Na podlagi dosedanjih ugotovitev predstavlja na območju parka največji problem veliki pajesen (*Ailanthus altissima*). Zaznana so najmanj štiri žarišča njegovega širjenja, posamezna pa ležijo tudi v neposredni bližini parka oziroma tik ob njegovu

meji. V morju je bilo zaznanih tudi nekaj tujerodnih vrst, ki za zdaj ne izkazujejo opaznih negativnih vplivov (JZ KPS, 2018).

V poglavju smo predstavili glavne oblike turističnega obiska v Krajinskem parku Strunjan in ključne obremenitve, ki jih turizem povzroča na kopnem in morju.

Ugotovitve poglavja kažejo, da so pritiski turizma v parku izrazito sezonski in prostorsko skoncentrirani. Najbolj se kopičijo na območjih z visoko naravovarstveno vrednostjo, kjer so hkrati prisotni največji interesi obiskovalcev. To pomeni, da mora upravljanje parka temeljiti na kombinaciji jasnih režimov, učinkovitega nadzora, usmerjanja obiskovalcev in rednega spremljanja stanja v prostoru. V praksi pa je izvajanje ukrepov odvisno tudi od upravljaljskih kapacitet, razpoložljivih finančnih sredstev in možnosti sodelovanja z drugimi deležniki.

Zaradi navedenih izzivov je smiselno preveriti, kako se s podobnimi pritiski spopadajo druga morska zavarovana območja.

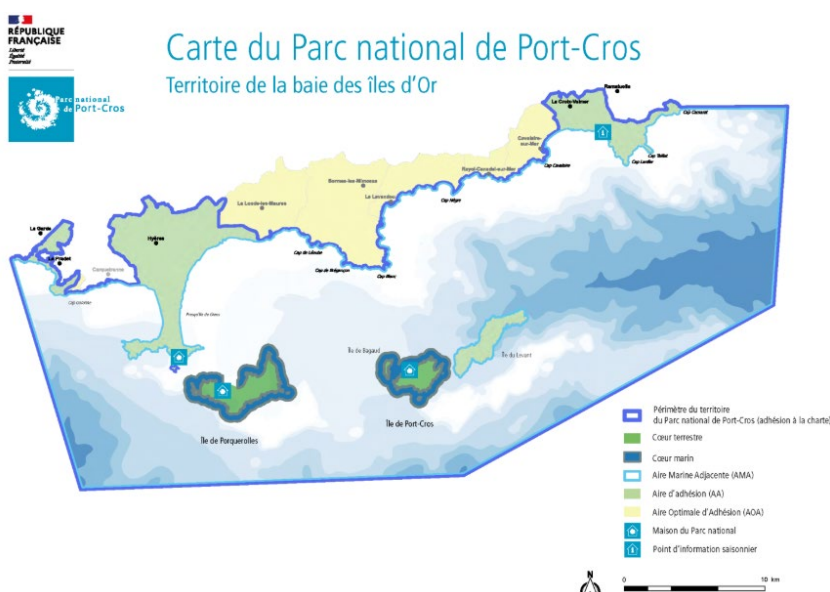
5 PRIMERI DOBRIH PRAKS UPRAVLJANJA Z MORSKIMI ZAVAROVANIMI OBMOČJI

Naslednje poglavje predstavlja izbrane primere dobrih praks upravljanja in varstva narave v morskih zavarovanih območjih Narodnega parka Port-Cros v Franciji in Naravnega parka Telaščica na Hrvaškem. Namen poglavja je prikazati konkretne upravljavske pristope, ki so bili razviti kot odziv na prepoznane pritiske množičnega turizma in obiskovanja.

Izbrani študiji primera sta predstavljeni z namenom prenosa izkušenj in dobrih praks na primer morskega zavarovanega območja Krajinski park Strunjan. Poglavje prispeva k razumevanju, katere kombinacije regulativnih ukrepov, ozaveščanja uporabnikov in sistematičnega spremljanja učinkov se v praksi izkažejo kot izvedljive in prispevajo k zmanjševanju vplivov obiskovanja na morska zavarovana območja.

5.1 Narodni park Port-Cros, Francija (Park national de Port-Cros)

Narodni park Port-Cros je bil ustanovljen leta 1963. Leta 2012 so na novo opredelili njegov prostorski in upravljavski način delovanja. Zavarovano območje tako danes obsega skupno 138.000 ha, vključno s 1700 ha kopnega in 2900 ha morskega osrednjega območja otoka Port-Cros in Parquerolles. Je na eni od glavnih turističnih destinacij v Franciji, večina parka sega v območje občine Heyeres-les-Palmiers. Na otokih Port-Cros in Parquerolles je center za obiskovalce, ki nudi informacije o storitvah in režimih parka (Parc national de Port-Cros, b. l.).

Slika 23: Območje narodnega parka Port-Cros v Franciji
(Vir: Parc national de Port-Cros, b. l.)

Letno na območju beležijo do 2 milijona obiskovalcev. Težnja upravljanja se osredotoča na trajnostni razvoj turizma, ki združuje gospodarski, socialni in okoljski razvoj. Osnovni in glavni dokument upravljanja z zavarovanim območjem je Listina nacionalnega parka Port-Cros (La charte du Parc national de Port-Cros). Listina opredeljuje cilje varovanja osrednjega območja in smernice za trajnostni razvoj ozemlja. Služi kot orodje za upravljanje in vodenje, ki podpira lokalni razvoj in izboljšanje njegove naravne, kulturne in krajinske dediščine. Listina velja za obdobje 15 let in skupno opredeljuje 270 ukrepov (Parc national de Port-Cros, b. l.).

Listina opredeljuje 6 glavnih ciljev:

- izboljšati in ohraniti naravno, kulturno in krajinsko dediščino obalnih, morskih in otoških območij narodnega parka;
- ohraniti biotsko raznovrstnost in funkcije tako kopenskega kot morskega naravnega okolja;
- podpirati trajnostni lokalni razvoj, ceniti potencial območja in spoštovati njegove zmogljivosti;
- spodbujanje trajnostnega razvoja in mobilnosti;
- priprava na prihodnost parka vključuje vlaganje v raziskave, inovacije in izobraževanje za trajnostni razvoj, skupaj s predvidevanji možnih sprememb okolja v prihodnosti;
- razvoj celovitega pristopa kopno–morje z okrepljenim sodelovanjem, usklajevanjem orodij in solidarnostjo med vsemi deležniki (Parc national de Port-Cros, b. l.).

V nadaljevanju bomo na podlagi analize iz različnih virov predstavili primere dobrih upravljaljskih praks Narodnega parka Port-Cros.

5.1.1 Primer dobre prakse: upravljanje parka

Temelji na znanosti, partnerstvu in vključevanju različnih deležnikov. Poseben poudarek je na znanstveni podpori in različnih raziskavah, ki so vključene v presojo ukrepov in usmerjanje upravljanja parka. Prav tako je poudarek na širjenju upravljaljske odgovornosti na širša območja, ki temelji na sodelovanju med različnimi deležniki, kot so lokalne skupnosti in okoliške občinske uprave. Kot dobra praksa sta se izkazali razširitev parka in možnost vključevanja okoliških občin na kopenskem delu. Občine imajo možnost prostovoljnega podpisa listine (Charter). S podpisom se vključijo v območje parka in zavežejo k ciljem varstva narave in trajnostnega razvoja parka (Boudouresque idr., 2020).

Pomembno je poudariti, da je upravljanje proces, ki se ni razvijal po enkratnem idealnem načrtu, temveč postopno, ob jasnih dolgoročnih ciljih, med katerimi je izrecno naveden tudi trajnostni turizem (Astruch idr., 2018).

5.1.2 Primer dobre prakse: spremljanje števila obiskovalcev – observatorij Bountiles

V parku so razvili observatorij (Observatoire Bountiles) kot orodje za izboljšanje upravljanja obiskovanja. Observatorij služi kot orodje za podporo pri odločanju in upravljanju morskega zavarovanega območja. Predstavlja bazo za opazovanje navtične in kopenske rabe prostora in predstavlja ključno komponento pri spremljanju vpliva turizma na okolje (Parc national de Port-Cros, b. l.).

Z uvedbo observatorija so v parku razvili dobro prakso za sistematično spremljanje strukture in prostorske razporeditve obiskovalcev ter uporabnikov, vključno s kolesarji, navtiki in potapljači. Takšna praksa je dober primer podatkovno podprtega upravljanja območja in njegove rabe prostora (Boudouresque idr., 2020).

5.1.3 Primer dobre prakse: strogi predpisi na osrednjih območjih otoka Port-Cros in Perquerolles

Strogi predpisi na omenjenih območjih prepovedujejo kampiranje, vožnjo z motornimi vozili, prepoved poletov dronov, odlaganje odpadkov, povzročanje hrupa, vnos orožja, lov, sprehajanje psov, nabiranje organizmov, kurjenje in kajenje. Nad upoštevanjem pravil se izvaja nadzor in ustrezno sankcioniranje (Parc national de Port-Cros, b. l.).

5.1.4 Primer dobre prakse: promet

Leta 2020 sta Narodni park Port-Cros in Regionalni odbor za turizem Provansa-Alpe-Azurna združila moči in izvedla skupne ukrepe za spodbujanje in podporo trajnostnih turističnih praks. V ta namen sta izvedla več kampanj za ozaveščanje z uporabo inovativnih pristopov različnih digitalnih orodij za vplivanje na vedenje turistov. V času prometnih zastojev na otoku Porquerolles lahko veliko obiskovalcev povzroči težave s prometom in parkiranjem na polotoku Giens. Za zmanjšanje prometa vozil na tem območju so pričeli z digitalno komunikacijsko kampanjo, s katero obiskovalce spodbujajo k uporabi parkirnega mesta Parking Relais Arromanches v Hyèresu, ki ponuja brezplačna parkirna mesta in dostop do javnega prevoza Réseau Mistral in trajektnega terminala Tour Fondue. Digitalna kampanja je temeljila na ciljnem spletnem oglaševanju na ustreznih spletnih mestih in družbenih omrežjih, ki dosežejo zeleno občinstvo, na primer tiste, ki so na internetu iskali informacije o obisku otoka ali uporabili ključne besedne zveze, kot sta trajnostni turizem in pustolovska potovanja. V širšem kontekstu je bil cilj sodelovanja med narodnim parkom in odborom za turizem tudi prilagoditev strategij promocije destinacij, da bi jih uskladili s cilji ohranjanja zavarovanih naravnih območij. Tako so si prizadevali poudariti edinstveno ekološko vrednost Narodnega parka Port-Cros s poudarkom na

odgovornih turističnih praksah. To je privedlo do začetka skupne globalne kampanje ozaveščanja, namenjene obiskovalcem zavarovanih naravnih območij v regiji (MedPAN, b. l.).

5.1.5 Primer dobre prakse: upravljanje nosilne zmogljivosti in dnevne kvote obiskovalcev na primeru otoka Porquerolles

S pomočjo že omenjene digitalne kampanje so v ta namen park Port-Cros, metropolitanska oblast Toulon-Provence-Méditerranée in mesto Hyères vzpostavili regulativni sistem za omejitev prekomerne gneče na otoku Porquerolles. Za poletje 2021 je bila določena zmogljivost 6000 ljudi na dan (MedPAN, b. l.).

Porquerolles se sooča z naraščajočo in sezonsko zelo skoncentrirano turistično obremenitvijo tudi do približno milijona obiskovalcev letno, kar odpira vprašanje usklajevanja turizma z varstvom narave, ohranjanjem značaja območja parka in kakovostjo življenja stalnih prebivalcev. Med letoma 2015 in 2016 so se pritiski dodatno okrepili zaradi rekordne obiskanosti, povezane z medijsko prepoznavnostjo plaže Notre-Dame. Park Port-Cros ni želel določiti absolutnega številčnega praga nosilne zmogljivosti, saj so povezave med obsegom obiska in ekološkimi ter družbenimi učinki težko neposredno merljive. Namesto tega je bil cilj razviti orodje podpore odločanju, podprto z raziskavami in strukturirano razpravo, ki omogoča politične in upravljavske odločitve, kot so komunikacija, regulacija tokov in pravni ukrepi (Parc national de Port-Cros, b. l.).

V istem sklopu sta kot upravljavski vprašanji izpostavljena preobremenjenost prostora in določanje nosilne zmogljivosti, pri čemer Boudouresque idr. (2020) izrecno povežejo množični obisk z vplivi na dobrobit obiskovalcev, kot so varnost obiskovalcev, požarna ogroženost, poškodbe naravnega območja, in obremenitev parkovne službe. S tem jasno nakažejo, da mora biti upravljanje obiskovanja povezano tudi z izvrševanjem pravil in izvajanjem nadzora.

5.1.6 Primer dobre prakse: ekološko upravljanje plaž

Ohranjanje naplavin odmrlih listov morske trave (*Posidonia oceanica*) na plaži z zelo velikim turističnim obiskom. Morski travniki poraščeni, endemično sredozemsko morsko travo človeku zagotavljajo številne ekosistemske storitve. Ena od teh je varovanje plaž pred erozijo, in sicer prek naplavin (banquet) odmrlih listov omenjene morske trave. Na večjem delu sredozemske obale se naplavine morske trave obravnavajo kot odpadki in kot nadloga za kopališki turizem, zato jih odstranjujejo. V resnici pa ni dokazano, da bi naplavine škodile turizmu. Raziskave kažejo, da odstranjevanje naplavin večina uporabnikov plaž ne zahteva, tudi če niso seznanjeni z njihovo vlogo (Parc national de Port-Cros, b. l.).

Kot zelo prenosljiva dobra praksa je pristop tako imenovane ekološke plaže. Na obalnih območjih parka se namenoma pušča naravne naplavine, zlasti odmrlo organsko maso morske trave (*Posidonia oceanica*) in naravni naplavljeni les. Plaže se čisti ročno in selektivno, z odstranjevanjem zgolj antropogenih odpadkov, kot so plastika, kovine in obdelan les. Ukrep je dopolnjen z informiranjem obiskovalcev o ekološkem in gospodarskem pomenu banquet (Boudouresque idr., 2020).

5.1.7 Primer dobre prakse: zmanjšanje svetlobnega onesnaženja z uporabo bioindikatorjev – netopirji

Boudouresque idr. (2020) kot primer dobrega upravljanja prikažejo uporabo netopirjev kot indikatorjev svetlobnega onesnaženja in priporočilo po zmanjšanju osvetljevanja v ključnih območjih. Tak pristop je relevanten za turistično infrastrukturo in nočno rabo prostora.

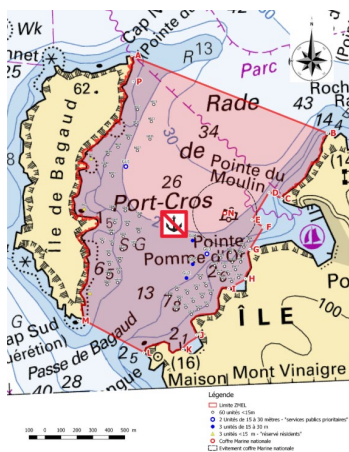
5.1.8 Primer dobre prakse: ribolov

Obrtni ribolov je upravljan prek posebne ribiške listine (fishing charter), ki predstavlja formalen dogovor med ribiči in upravljavci zavarovanega območja. Ribiči morajo listino podpisati vsako leto, obvezno pa je tudi poročanje o ulovu prek ribiškega dnevnika. Ključna je letna posodobitev listin na podlagi znanstvenega monitoringa in v sodelovanju z ribiči, kar predstavlja dober primer soupravljanja z deležniki. Rekreativni ribolov se je med letoma 1990 in 2014 postopno skoraj v celoti prepovedal. Kot razloge prepovedi navedejo obseg ulovov pri rekreacijskem ribolovu in neskladnost takšne rabe z načeli varovanja in upravljanja narave narodnega parka. Prepoved je opisana tudi kot mehanizem podpore obrtni ribiški skupnosti. Ribolov se upravlja kot ciljno in prostorsko usmerjena dejavnost, s katero se zmanjšujejo konflikti in pritisk na najbolj obremenjene točke parka. Prepovedana ribiška območja so povezana s kopališči, podvodno učno potjo in potapljanjem ter obsegajo približno 5 % površine morskega zavarovanega območja (Astruch idr., 2018).

5.1.9 Primer dobre prakse: navtični obisk in sidranje

Za morski del parka, kjer je turistični pritisk pogosto povezan z navtiko in potapljanjem, kot primer dobre prakse Boudouresque idr. (2020) izpostavijo kombinacijo pravil, infrastrukture in coniranja. Med ključnimi ukrepi so prepovedi oziroma omejitve sidranja na določenih območjih ter uvedba ekoloških privezov, ki zmanjšujejo mehanske poškodbe morskega dna. Kot praktičen ukrep upravljanja rabe prostora omenjajo tudi postavitve boj in linij, ki preprečujejo prečkanje v občutljiva območja zalivov.

Za zaščito ogroženih območij je Narodni park Port-Cros leta 2020 vzpostavil območja ZMEL (Zone de Mouillages et d'Équipements Légers), cone privezov in lahke opreme. Sidranje povzroča degradacijo morskega dna, saj uničuje morsko travo (*Posidonia oceanica*), ključni ekosistem za obalo, ki zagotavlja habitat in kisik za različne vrste. Ta rastlina pomaga tudi pri zaščiti plaž z blaženjem erozije. Da bi rešil to težavo, je Narodni park Port-Cros sprejel ukrepe in vzpostavil morsko zaščiteno območje ZMEL. To je regulirano morsko območje, kjer privezne naprave omogočajo okolju prijazno sidranje. Ta razvoj ponuja tudi izboljšane pogoje za sprejem in zagotavljanje varnosti obiskovalcev. ZMEL je zaščiteno območje, kjer je sidranje prepovedano čez vse leto. V morskem osrednjem območju Narodnega parka Port-Cros je sidranje prepovedano za plovila, ki so daljša od 30 metrov. Ta območja so za javnost odprta od 15. aprila do 15. oktobra (Parc national de Port-Cros, b. I.).

Slika 24: Območje ZMEL
(Vir: Parc national de Port-Cros, b. I.)

V tem času je čez dan uporaba objektov brezplačna in neomejena od 8. do 18. ure. Ponoči, od 18. do 8. ure, pa je privez odvisen od pristojbine in pogojev rezervacije. Uporabniki morajo to rezervacijo opraviti prek namenskega spletnega portala pred izletom. Da bi omogočili obisk območja ZMEL čim več uporabnikom, je prisotnost plovila na tem območju omejena na največ 5 zaporednih nočitev. Prvi dve nočitvi se zaračunata po osnovni določeni ceni na kvadratni meter plovila. Po dveh zaporednih nočitvah se cena za vsako naslednjo nočitev podvoji (Park national de Port-Cros, b. I.).

5.1.10 Primer dobre prakse: potapljanje

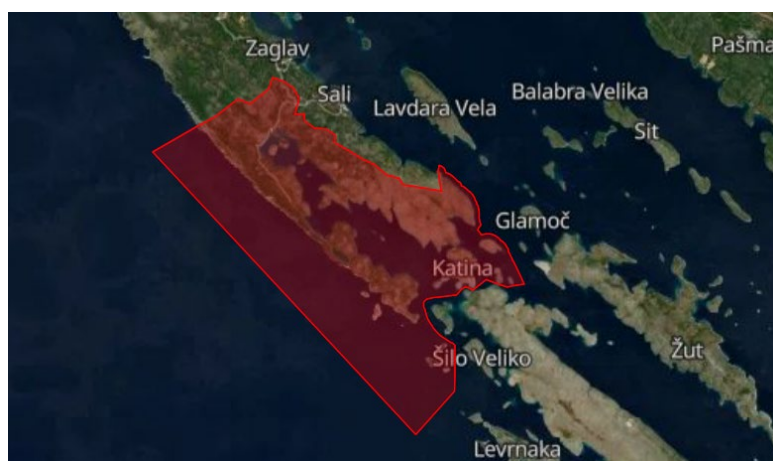
Pri potapljaškem turizmu dokument navaja sistem potapljaške listine (diving charter) in pravila rabe, ki zmanjšujejo vplive. Pomemben element je tudi prostorsko upravljanje potapljaških lokacij skozi coniranje, ki omejuje določene rabe in s tem

zmanjšuje pritisk (Boudouresque idr., 2020). Gre za primer upravljanja obiskovanja, ki temelji na jasno opredeljenih pravilih ravnanja obiskovalcev, s katerimi se sistematično zmanjšujejo pritiski na ekosistem. Ukrepe dopolnjuje redno, standardizirano spremljanje vedenjskih odzivov rib in drugih morskih organizmov, kar omogoča oceno učinkov turizma in prilagajanje upravljaljskih ukrepov z namenom zmanjšanja vplivov na morsko okolje (Astruch idr., 2018).

Primer Narodnega parka Port-Cros prepričljivo ponazarja spreminjajočo se vlogo zaščitene morske območja pri upravljanju turizma. S sodelovanjem in inovacijami je mogoče uskladiti interese turizma z nujnostjo varovanja krhkih morskih ekosistemov. Z uporabo celostnega pristopa, ki daje prednost trajnosti, lahko zaščitena morska območja ne le ohranijo biotsko raznovrstnost, temveč tudi zagotovijo dolgoročno sposobnost ohranjanja turizma kot ključne gospodarske dejavnosti (MedPAN, b. l.).

5.2 Naravni park Telašćica, Hrvaška (Park prirode Telašćica)

Upravljanje Naravnega parka Telašćica je organizirano prek javne ustanove Park prirode Telašćica. Ustanova izvaja naloge varstva narave in upravljanja območja ter zagotavlja operativne funkcije za obiskovanje. V grobem je razdeljena na oddelek za strokovne zadeve, oddelek za neposredni nadzor, zaščito in vzdrževanje, oddelek za trženje, oddelek za računovodstvo in splošne skupne zadeve. Park obsega južni del Dugega otoka s pripadajočimi otoki in del morskega območja Zadarske županije (Park prirode Telašćica, 2026).

Slika 25: Območje Naravnega parka Telašćica
(Vir: MedPAN, b. l.)

Območje je zaradi svoje izjemne krajinske in naravovarstvene vrednosti dobilo status zavarovanega območja že leta 1980. Na uradni spletni strani Park prirode Telaščica (2026) so izpostavljeni trije temeljni pojavi, ki določajo identiteto območja:

- uvala Telaščica kot največje naravno pristanišče Jadranskega morja,
- klifi, ki so lokalno imenovani stene in se dvignejo do približno 161 m nad morjem,
- slano jezero Mir, ki ga navajajo kot enega ključnih naravnih pojavov zavarovanega območja.

Park obsega 70,50 km², od tega približno 25,95 km² kopnega in 44,55 km² morja. Uradna stran navaja tudi visoko biotsko raznovrstnost, približno 500 rastlinskih vrst na kopnem in več kot 300 rastlinskih in 300 živalskih vrst v morskem okolju (Park prirode Telaščica, 2026).

V nadaljevanju bomo na podlagi analize iz različnih virov predstavili primere dobrih upravljaljskih praks Naravnega parka Telaščica.

5.2.1 Primer dobre prakse: upravljanje obiskovanja z vstopno točko in vstopnino

Park pridobiva podrobnejše podatke o številu obiskovalcev z uvedbo elektronskega nadzora in prodaje vstopnic. Čez leta je bil sistem nadgrajen in vzpostavljeno je bilo spremljanje števila obiskovalcev in izletniških plovil na podlagi prodanih vstopnic. Vstopnice je mogoče kupiti na kopenskem vstopu Dolac, v partnerskih turističnih agencijah, v okviru organiziranih ladijskih izletov, z neposrednim zaračunavanjem plovilom na morju ter prek centraliziranega sistema za upravljanje elektronskih vstopnic (e-ticket) oziroma platforme Parki Hrvaške (Parkovi Hrvatske) in spletne trgovine, imenovane Moje morje (mySea), za navtični obisk. Park poleg vstopnine na osebo zaračunava tudi vstop motornih vozil (razen vozila na električni pogon), medtem ko se vstopnina za izletniške ladje zaračunava glede na natančno število obiskovalcev na ladji, zaračunavanje za navtične obiskovalce pa ostaja vezano na velikost plovila (Javna ustanova Park prirode Telaščica, 2023).

5.2.2 Primer dobre prakse: anketiranje obiskovalcev

Za boljše razumevanje potreb obiskovalcev in doživljaja obiska Parka so v letih 2015 in 2021 izvedli anketne raziskave med obiskovalci. Obiskovalci so kot glavni razlog obiska parka izpostavili kopanje. Raziskava je pokazala, da večina obiskovalcev največ časa preživi na jezeru Mir. Upravljalci tako navajajo, da je za nadaljnji razvoj in izboljšanje sistema obiskovanja treba še naprej izvajati splošne ali tematske anketne raziskave (Javna ustanova Park prirode Telaščica, 2023).

5.2.3 Primer dobre prakse: komunikacija in interpretacija pravil in prepovedi ter usmerjanje obiskovalcev

Pravila vedenja, omejitve in priporočene aktivnosti so navedeni v brošuri z osnovnimi informacijami o parku, ki se obiskovalcem deli ob plačilu vstopnine. Prav tako so navedene na informativnih tablah z zemljevidom parka in so del osnovnih informacij na spletnih straneh. Prav tako so obiskovalci o pravilih vedenja ustno obveščeni s strani zaposlenih in nadzorne službe (Javna ustanova Park prirode Telaščica, 2020).

O pravilih in omejitvah v parku se obiskovalce obvešča tudi s pomočjo letakov. Letaki se redno distribuirajo prek turistične skupnosti, agencij, prodajnih točk v parku in naravovarstvenih nadzornikov. To predstavlja stalno prakso, ki zmanjšuje neprimerno vedenje skladno s pravili parka (Javna ustanova Park prirode Telaščica, 2023).

5.2.4 Primer dobre prakse: razdelitev zavarovanega območja na cone

Razdelitev zavarovanega območja na cone je izdelana na podlagi razpoložljivih podatkov o območjih razširjenosti vrst in habitatnih tipov, omrežja Natura 2000, njihovih ekoloških zahtev rabe prostora ter z njo povezano infrastrukturo. Območje je razdeljeno na tri osnovne upravljavske cone. Največji delež površine parka, ki predstavlja 97,09 % območja, je v coni usmerjenega varstva (cona II), sledi ji cona strogega varstva (cona I) z 2,00 %. Najmanjši delež, 0,91 %, je v coni splošne rabe (cona III) (Javna ustanova Park prirode Telaščica, 2024).

5.2.5 Primer dobre prakse: upravljanje prometa znotraj parka

Z namenom zmanjšanja zastoja na ozkih regionalnih cestah in obremenjenosti okolja s prometom park v turistični sezoni organizira prevoz obiskovalcev s kombiji med parkiriščem Gmajno polje in jezerom Mir (Javna ustanova Park prirode Telaščica, 2023).

5.2.6 Primer dobre prakse: prepoved potapljanja

Pravilnik določa, da je potapljanje dovoljeno v organiziranih skupinah pooblaščenih izvajalcev, individualno potapljanje pa je prepovedano. Park to v praksi povezuje s sistemom dovoljenj in izdajanjem koncesij za potapljaške centre in z omejitvijo potapljanja na določenih lokacijah (Javna ustanova Park prirode Telaščica, 2023).

5.2.7 Primer dobre prakse: omejeno sidranje plovil in omejitve hitrosti plovbe

Veljavni pravilnik določa prepoved sidranja in dovoljuje privez le na vnaprej predvidenih in označenih mestih, upravljavec pa je dolžan zagotoviti, da so ta mesta

ustrezno označena. To je temeljni ukrep za varstvo morskih habitatov in omejevanje vplivov velikega števila plovil v sezoni (Pravilnik o zaščiti i očuvanju Parka prirode Telaščica, 2022). Upravljavca zagotavlja privez na postavljenih bojah v izbranih uvalah in uporablja več priveznih točk. Ta praksa zmanjšuje neurejeno sidranje in koncentrira vplive na lokacije manjše obremenitve okolja (Javna ustanova Park prirode Telaščica, 2023).

Pravila za plovbo določajo omejitve hitrosti s strožjimi omejitvami in večjim številom plovil v zalivih. Ukrep zmanjšuje nevarnost nesreč, motnje valovanja in hrup (Javna ustanova Park prirode Telaščica, 2023).

Analiza upravljanja turizma v Naravnem parku Telaščica kaže sezonsko koncentracijo obiska in pritiske na treh najbolj obiskanih delih parka. Park izvaja več stalnih praks, ki tvorijo osnovo upravljanja obiska. Naorskem delu se kot ključna ukrepa izpostavljata upravljanje priveza in spremljanje navtičnega obiska, kar omogoča bolj ciljno ukrepanje. Kljub temu ostaja večji del ukrepov v fazi nadgradenj. Prednost Telaščice je pristop, ki obravnava kopno in morje ter vzdržuje prometno, prostorsko in pravno regulacijo dejavnosti v celotnem območju parka.

6 INTERVJU S PREDSTAVNICO UPRAVLJAVCEV KRAJINSKEGA PARKA STRUNJAN

Namen empiričnega dela je pridobiti poglobljen vpogled v upravljanje Krajinskega parka Strunjan z vidika nalog upravljavca, ključnih izzivov in praks, povezanih z varstvom narave, usmerjanjem obiskovanja in sodelovanjem z deležniki. Empirični del temelji na kvalitativnem pristopu, pri čemer je kot osrednja metoda zbiranja podatkov uporabljen polstrukturirani intervju s predstavnico upravljavcev KPS, go. Samanto Makovac.

6.1 Metoda polstrukturiranega intervjuja

V empiričnem delu je bila uporabljena metoda polstrukturiranega (poglobljenega) intervjuja, ki se v kvalitativnem raziskovanju pogosto navaja kot najpogostejša oblika intervjuvanja, saj omogoča sistematično obravnavo izbranih tem, hkrati pa ohranja dovolj odprtosti za poglobljeno razumevanje perspektive sogovornika. Bistvena značilnost polstrukturiranega intervjuja je, da raziskovalec razpolaga z vnaprej pripravljenimi tematskimi sklopi in izhodiščnimi vprašanji. Vprašanja praviloma niso toga in standardizirana. Namesto tega delujejo kot orientacija. Zaporedje vprašanj se lahko prilagaja poteku pogovora, raziskovalec pa uporablja dodatna podvprašanja. Takšna oblika intervjuja je običajno organizirana okoli vnaprej določenih odprtih vprašanj, pri čemer dodatna vprašanja nastajajo sproti v dialogu med raziskovalcem in intervjuvancem (Banjec, 2020).

Polstrukturirani intervju nam je omogočil, da so bile v okviru vnaprej predvidenih tem in vprašanj pridobljene poglobljene informacije, pri čemer je bilo mogoče dodatno razjasnjevati odgovore in zajeti specifičnosti prakse upravljanja Krajinskega parka Strunjan.

6.2 Analiza odgovorov, razdeljena po tematskih sklopih

6.2.1 Poslanstvo in cilji javnega zavoda Krajinski park Strunjan

Intervjuvanka je poslanstvo KPS opredelila skozi varstvo naravnih vrednot in upravljanje različnih habitatov. Poudarila je, da gre za morsko zavarovano območje, kjer je ključno ohranjanje naravne obale in klifa, v laguni in solinah pa vzdrževanje pogojev za tradicionalne rabe ter preprečevanje erozije. Njihovo ohranjanje je skladno z ZON in Uredbo o Krajinskem parku Strunjan. Pri tem je izpostavila urejanje obiska in preprečevanje negativnih vplivov ter podporo lokalni skupnosti pri ohranjanju tradicionalnih dejavnosti in kulturne krajine.

Kot temelj učinkovitega upravljanja je navedla neposredni nadzor in monitoring. Upravljavca zagotavlja naravovarstvene nadzornike z določenimi pooblastili, monitoring pa poteka tako prek zunanjih strokovnih institucij in izvajalcev kot z lastnimi programi spremljanja vrst Nature 2000, habitatnih tipov in drugih kazalnikov upravljanja (stanje suhozidov, podatki o ulovu).

Pri prioritetah je pomembna tudi organizacijska razdelitev dela. Intervjuvanka je pojasnila, da so usmeritve in cilji določeni z načrtom upravljanja in navodili ministrstva, pri čemer mora zavod približno 70 % ur in sredstev nameniti varstvenim, upravljavskim in nadzornim nalogam. 20–25 % je namenjenih urejanju obiska in ozaveščanju, 5–10 % pa razvojnim nalogam.

6.2.2 Kazalniki uspešnosti in poročanje

Pri presoji uspešnosti upravljanja intervjuvanka razlikuje med letnimi kazalniki in kazalniki načrta upravljanja, ki se preverjajo v daljših obdobjih po 5 in 10 letih. Kot primer letnega kazalnika je navedla delež ali dolžino urejenih poti. Hkrati je poudarila, da tak kazalnik sam po sebi še ne potrdi, ali je obisk res bolj usmerjen. Zato so pomembni kazalniki oziroma indikatorji podani v Načrtu upravljanja Krajinskega parka Strunjan, ki se ovrednotijo za daljše časovno obdobje, 5 ali 10 let. Izpostavlja izvajanje naravovarstvenega nadzora v naravi, ki je neposredno tesno povezano z obiskovanjem parka kot tudi prebivalci, ozaveščevalne akcije, udeležbo, vodenje skupin in lastno blagovno znamko. To so glavni kazalniki, ki merijo uspešnost na daljše časovno obdobje, medtem ko letna poročila zasledujejo cilje, navedene v načrtu upravljanja.

V tej točki se pokaže razlika med merjenjem izvedenih aktivnosti in merjenjem dejanskega učinka na stanje okolja. Intervju potrjuje potrebo po letnem spremljanju izvedenih aktivnosti (npr. koliko metrov poti je urejenih, koliko ur nadzora je bilo opravljenih, koliko izobraževalnih akcij je bilo izvedenih), ki odražajo realizacijo ukrepov, ne pa nujno tudi njihovega vpliva. Za celovito presojo učinkov sta zato potrebna dolgoročno spremljanje stanja okolja in preverjanje, kako se ukrepi odražajo v vedenju obiskovalcev.

6.2.3 Ključni izzivi upravljanja

Kot enega glavnih izzivov upravljanja je intervjuvanka izpostavila sezonski obisk, saj je približno 80 % vseh obiskovalcev skoncentriranih med junijem in avgustom. To ustvarja kratkotrajne, vendar intenzivne pritiske na okolje, predvsem na obalnem delu, kjer se prepletajo kopanje, plovba, sidranje in drugi rekreativni načini rabe.

Med izrazitejše probleme je uvrstila tudi onesnaževanje in obremenitve zaradi sidranja in plovbe, ki jih upravljavec naslavlja z varstvenimi režimi, nadzorom ter sankcioniranjem ali opozarjanjem pri kršitvah.

Poleg klasičnih pritiskov obiska je opozorila še na trend večanja prireditev. Pri tem je izpostavila primere ognjemeta na morju v zadnjih poletnih sezonah, ki lahko vpliva na park, tudi kadar se izvede v neposredni bližini zunaj meja. Kot pozitiven premik je navedla, da jim je uspelo enega izmed večjih dogodkov, ki se odvija na morju, prestaviti izven območja KPS.

6.2.4 Turistične dejavnosti, ki povzročajo največji pritisk

V Krajinskem parku Strunjan sta prisotna dva večja turistična kompleksa, dodatna turistična infrastruktura pa se pojavlja tudi na robu zavarovanega območja. Intervjuvanka izpostavi, da so v zadnjih letih zaznane povečane težnje po širitvi enega izmed kompleksov, ki je povezan tudi z zdraviliško dejavnostjo. Pojasni, da so načrtovane širitve po vsebini prvenstveno turistično usmerjene in ne nujno povezane z zdraviliško funkcijo.

V povezavi z razvojnimi pritiski je bilo izpostavljeno, da se pristojne institucije pogosto seznanijo predvsem z načrti predvidenih posegov, nato pa v postopkih podajo naravovarstvene pogoje, omejitve ali prepovedi. Pri tem se pokaže specifičnost prostora, saj gre za zavarovano območje, znotraj katerega hkrati deluje turistična infrastruktura. Takšno stanje ustvarja upravljavske izzive, saj turistični ponudniki in organizacije pogosto uporabljajo podobo krajinskega parka kot promocijsko vrednost (zelena, čista narava, rekreacijski prostor). Intervjuvanka opozori, da sta ob tem pomembna usklajevanje sporočil in odgovorno komuniciranje, saj intenzivnejša promocija privablja več obiskovalcev, posledično pa upravljavec prevzema več nalog, povezanih z usmerjanjem obiska in vzdrževanjem prostora.

Intervjuvanka dodatno izpostavi, da se v zadnjem času krepi tudi pritisk po organizaciji prireditev, ki so številčnejše, bolj odmevne in hrupnejše. Kot primer navede ognjemete na morju v zadnjih dveh poletnih sezonah, pri čemer opozori, da lahko vplivi nastanejo tudi takrat, ko se dogodek izvede izven meja parka, vendar v njegovi neposredni bližini. Takšni dogodki predstavljajo dodatno obremenitev prostora in potencialno tveganje v prihodnosti, zlasti če se njihovo število ali obseg poveča. Kot pozitiven premik intervjuvanka navede, da je bil en izmed izpostavljenih dogodkov (boat party) prestavljen izven meja KPS, kar zmanjšuje pritisk na park in prispeva k ustrežnejšemu zglednemu upravljanju območja.

6.2.5 Kritične točke in območja, kjer se vplivi turizma najbolj kopičijo

Intervjuvanka izpostavi tri ključna območja, kjer se vplivi turizma najbolj intenzivno kažejo, pri čemer poudari, da gre hkrati za naravovarstveno najpomembnejše dele KPS.

V povezavi s sidranjem in plovbo kot kritično točko izpostavi območje Belih skal, ki leži znotraj naravnega rezervata. Poleg tega kot obremenjeno območje navede tudi pas pred Salinero in Pacugom, ki je sicer izven naravnega rezervata, vendar še vedno znotraj KPS, zlasti na območju školjčičšč.

Pri individualnem obisku peš izpostavi Mesečev zaliv oziroma Zaliv sv. Križa, ki predstavlja osrednji del Naravnega rezervata Strunjan in območje z najstrožjimi varstvenimi režimi. Intervjuvanka pojasni, da je prav ta lokacija v zadnjih letih postala izrazito bolj obiskana, kar povezuje s povečano promocijo in visoko dostopnostjo območja. Obisk ocenjuje kot bistveno večji v primerjavi s stanjem pred približno desetimi leti.

V povezavi z obremenitvami obalnega dela parka intervjuvanka izpostavi tudi rezultate štetja kopalcev, pri katerem se je pokazalo, da je bila približno polovica vseh prisotnih kopalcev v posameznem dnevu na območju urejenega kopališča, druga polovica pa na naravnih delih obale. Takšna porazdelitev je po njenem mnenju pozitivna, saj kaže, da urejena kopališča ostajajo privlačna za obiskovalce in s tem deloma razbremenjujejo naravno obalo. Urejena kopališča so zaradi sence, bližine parkirišč in dodatne ponudbe (hrana in pijača) še vedno pomembna točka koncentracije obiska.

6.2.6 Nosilna zmogljivost parka

Intervjuvanka je nosilno zmogljivost izpostavila kot zahtevno, vendar pomembno upravljavsko orodje. Pojasnila je, da imajo nosilno zmogljivost izračunano za tri območja: Strunjanske soline, Zaliv sv. Križa in klif z morjem. Pri Zalivu sv. Križa je nosilna zmogljivost v poletnem obdobju presežena tudi za 5- do 6-krat, medtem ko je izven sezone obisk pod mejo. Izračun temelji na standardizirani metodologiji ministrstva, prilagojeni lokalnim razmeram.

Kot ključne blažilne ukrepe navaja informiranje obiskovalcev (tudi s pomočjo informatorjev), odstranjevanje odpadkov, zagotavljanje ustrezne infrastrukture (sanitarije), urejanje in označevanje poti ter uporabo piktogramov, urejanje prometa in parkiranja, brez zapiranja območja. Posebej poudari, da urejenost infrastrukture (sanitarije) vpliva tudi na nosilno zmogljivost in z ureditvijo le-teh lahko zmanjšujejo konflikte in delno blažijo negativne učinke obiska.

6.2.7 Parkirišča, kolesarstvo in trajnostna mobilnost

Na področju prometa intervjuvanka ocenjuje, da se je stanje čez leta izboljšalo. Kot učinkovite prakse navaja preprečevanje parkiranja v naravnem okolju, postavljanje fizičnih ovir ter prisotnost študentov in informatorjev, ki obiskovalce usmerjajo in opozarjajo. Pomemben del ukrepov trajnostne mobilnosti predstavlja sezonski električni minibus, ki ga upravlja Okolje Piran, občini Piran in Izola pa sodelujeta pri zagotavljanju kadra za informiranje v sezoni. Intervjuvanka poudari, da park ostaja odprt in da niso uvajali zapiranja dostopa ali zmanjševanja števila uradnih parkirišč, temveč so ukrepi usmerjeni predvsem v preprečevanje nelegalnega parkiranja.

Med ukrepi trajnostne mobilnosti omenja tudi izposajo električnih koles pri turističnem ponudniku, vzpostavljeno polnilnico za električne avtomobile in ureditev avtobusnih postajališč, kar omogoča boljše sprejemanje šolskih in organiziranih skupin. Urejanje parkiranja je zmanjšalo potrebo po stalnem posredovanju na kopenskem delu parka. Intervjuvanka poudari, da se lahko upravljavec zaradi tega danes v večji meri posveča naravovarstvenemu nadzoru in upravljanju morskega dela KPS.

Intervjuvanka izpostavi, da se je v zadnjih letih izrazito povečalo število kolesarjev, kar povezuje predvsem z razširjeno uporabo električnih koles. Poudari, da kolesarjenje samo po sebi ne predstavlja težave, kadar obiskovalci uporabljajo za to urejene kolesarske poti. Težave nastopijo, ko se kolesarji pojavljajo na območjih, kjer kolesarjenje ni predvideno oziroma ni dovoljeno. Kot problematične lokacije posebej omenja območje klifa in Strunjanskih solin, kjer so bili v preteklosti prisotni predvsem pešci, danes pa upravljavec zaznava vse več kolesarjev.

Intervjuvanka doda, da kljub jasni signalizaciji in postavljenim fizičnim oviram, ki zahtevajo sestop s kolesa na določenih odsekih, del obiskovalcev navodil ne upošteva in vožnjo nadaljuje. Ocenjuje, da razlog ni pomanjkanje informacij, saj so označbe vidne in nedvoumne, temveč predvsem neupoštevanje pravil in režimov obiska.

6.2.8 Upravljavska kapaciteta in naravovarstveni nadzor

Nadzor na območju KPS izvaja nadzorna služba v okviru javnega zavoda Krajinski park Strunjan. Intervjuvanka pojasni, da imajo nadzorniki pooblastila ministrstva, kar jim omogoča delovanje kot samostojni prekrškovni organ. Za opravljanje nalog morajo nadzorniki opraviti strokovno usposabljanje in najmanj dva izpita.

Intervju neposredno odpre vprašanje upravljaljskih kapacitet, predvsem kadra za nadzor. Intervjuvanka kot referenco navede primer nacionalnega parka Brioni, kjer je nadzor organiziran 24/7 in sta na izmeni prisotna dva nadzornika. To primerja s stanjem v KPS, kjer je ena nadzornica redno prisotna ob vikendih, ostali nadzorniki

pa delujejo po načrtu med tednom. V poletnih mesecih se nadzor dodatno okrepi predvsem ob vikendih. Največ nadzora je usmerjenega na področja, kjer se pojavlja največ kršitev ali konfliktov: ribolov, sidranje, kolesarjenje, rekreativne dejavnosti in psi brez povodca. V primeru zaznanih kršitev ukrepajo z opozorili in sankcioniranjem. Kot primer navaja, da se nedovoljeno sidranje znotraj prepovedanih območij danes pojavlja bistveno redkeje kot v začetnem obdobju delovanja parka, ko nadzora še ni bilo.

Intervjuvanka navede, da v okviru nadzora letno opravijo približno 1500 do 1600 ur dela.

Pri vprašanju o morebitnih zaporah območij v primeru preobremenjenosti poudari, da je obisk po pobočju klifa prepovedan in da obiskovalci to praviloma upoštevajo. Drugih območij, ki bi jih bilo realno mogoče zapreti, praktično ne vidi, saj so varovana območja majhna in že zdaj prostorsko omejena.

6.2.9 Sidranje s sidrnimi plovkami kot primer dobre prakse

Intervjuvanka pojasni, da so sidrne plovke v nekaterih zavarovanih območjih primer dobre prakse, saj omogočajo privez plovil na vnaprej določene točke in s tem zmanjšujejo poškodbe morskega dna zaradi sidra in verig. Kot primer navede Port-Cros, kjer je sistem umeščen na lokacije, ki so z vidika občutljivosti morskega dna ocenjene kot manj problematične.

V Krajinskem parku Strunjan uvedba takšnega sistema doslej ni bila izvedena. Po njenem mnenju bi bila predhodno potrebna natančnejša presoja morskega dna, da bi se določila območja, kjer bi bila namestitve plovk naravovarstveno sprejemljiva. Kot dolgoročno možnost navaja strožjo ureditev sidranja z omejitvijo v pasu približno 150 do 200 metrov od obale ali uvedbo plovk na izbranih lokacijah, ki bi bile še vedno privlačne za dnevne obiskovalce.

Ključna omejitev je po njenem mnenju način uporabe in financiranja. Ker gre v Strunjanu večinoma za dnevno obiskovanje, obiskovalci verjetno ne bi bili pripravljene plačevati priveza, če bi se lahko zasidrali v neposredni bližini. Zato ocenjuje, da bi bil sistem izvedljiv predvsem kot brezplačna rešitev, kar bi zahtevalo finančno podporo države ali občine. Kot dodatno možnost omenja selektivno uvedbo plovk za večja plovila, vendar ob tem opozori na tveganje zadrževanja plovil več dni, kar ni skladno z režimom naravnega rezervata in omejitvami nočnega obiska. Sidranje na dovoljenih območjih je možno samo med 10. in 17. uro. Po sončnem zahodu sidranje in zadrževanje na območju KPS nista dovoljena. Intervjuvanka zaključi, da so sidrne plovke lahko učinkovit ukrep, vendar je v KPS zaradi večplastnih omejitev potrebna previdna in dobro načrtovana uvedba.

V zaključnem delu intervjuja intervjuvanka kot dodatno pomembno problematiko izpostavi pritiske, povezane z gradnjo in širjenjem infrastrukture. Poudari, da so takšne gradnje za naravno okolje praviloma močno obremenjujoče in da je izvedba posegov brez negativnih vplivov v praksi skorajda neizvedljiva. Intervjuvanka povečanje obiskanosti in s tem povezane negativne vplive deloma povezuje tudi s promocijo zavarovanih območij kot neokrnjene narave, ki jo turistični ponudniki pogosto uporabljajo kot tržno prednost za privabljanje obiskovalcev.

Ta poudarek dopolnjuje predhodne ugotovitve intervjuja, ki kažejo, da se upravljavec KPS sooča z različnimi oblikami pritiskov. Ti izhajajo iz sezonskega obiska, rekreacijskih dejavnosti in plovbe, pa tudi iz razvojnih interesov v prostoru. Intervju potrjuje, da so za zmanjševanje negativnih vplivov ključni varstveni režimi, nadzor in sistematično usmerjanje obiskovalcev. Hkrati pa opozarja, da dolgoročna učinkovitost upravljanja ni odvisna le od operativnih ukrepov, temveč tudi od skrbnega načrtovanja posegov in odgovornega odločanja v prostoru.

Ugotovitve polstrukturiranega intervjuja potrjujejo, da se upravljavec Krajinskega parka Strunjan sooča z izrazitimi turističnimi pritiski, ki se kopičijo na prostorsko omejenih in naravovarstveno pomembnih območjih. Intervju izpostavi vlogo nadzora, usmerjanja obiska in izvajanja varstvenih režimov, hkrati pa opozori na razvojne pritiske zaradi infrastrukturnih posegov. Na podlagi analize literature, primerjalnega pregleda upravljanja morskih zavarovanih območij Port-Cros in Telaščica ter ugotovitev iz intervjuja so v nadaljevanju oblikovani predlogi in priporočila za izboljšanje upravljaljskih ukrepov v KPS.

7 PREDLOGI IN PRIPOROČILA

Upravljanje morskih zavarovanih območij je v praksi stalno usklajevanje med varstvenimi cilji in obremenitvami, ki jih povzročajo obisk. Ugotovitve intervjuja v Krajinskem parku Strunjan kažejo, da se pritiski turizma kopičijo predvsem na prostorsko omejenih in naravovarstveno občutljivih območjih, kjer se prepletajo kopanje, rekreacija, plovba, sidranje in druge oblike rabe prostora. Ključno vlogo pri obvladovanju obremenitev ima nadzor, ki je v KPS že prinesel konkretne učinke, saj je upravljavcu uspelo zmanjšati nedovoljeno sidranje ter nelegalno parkiranje in izboljšati spoštovanje varstvenih režimov. Kljub temu intervju izpostavlja, da ostajajo prisotni novi in intenzivnejši pritiski, kot so večji navtični obisk, kolesarjenje in prireditve, hkrati pa so upravljavske zmožnosti omejene s kadrom in finančnimi viri.

Pri oblikovanju priporočil je treba upoštevati, da sta Port-Cros in Telaščica po obsegu ter upravljavskih zmogljivostih drugačna od KPS. Obe območji sta bistveno večji, pretežno otoški in imata zaradi takšne prostorske zasnove bolj nadzorovane vstopne točke. Pomembno je tudi, da je pri upravljanju v obeh parkih na voljo več finančnih virov in večje število zaposlenih. Telaščica vzpostavlja tudi neposreden finančni mehanizem prek vstopnin, kar olajša izvajanje ukrepov in vzdrževanje infrastrukture. Ti dejavniki vplivajo na prenosljivost praks, saj je v KPS del ukrepov težje izvajati v strogo regulirani obliki. Prenos ukrepov je smiseln kot prilagojen model, ki upošteva velikost KPS, omejene upravljavske kapacitete in značilnosti obiska, ki je pretežno dnevni in sezonsko izrazit.

7.1 Predlogi prenosa dobrih praks iz parka Port-Cros na KPS

7.1.1 Sidrne plovke

Port-Cros predstavlja primer systemskega upravljanja sidranja z uvedbo priveznih rešitev na lokacijah, ki so manj občutljive za morsko dno. Tak pristop zmanjšuje mehanske poškodbe morskih habitatov, kar je pomembno tudi za KPS, kjer je navtični pritisk izrazit na posameznih točkah.

V KPS bi bila uvedba sidrnih plovk izvedljiva predvsem kot pilotni ukrep na omejenem območju, na primer pred Salinero in Pacugom, medtem ko bi se na območju Belih skal ohranil strožji režim. Pred namestitvijo plovk bi bil potreben strokovni pregled morskega dna, da se določijo lokacije z najmanjšim vplivom. Pilot bi vključeval omejeno število plovk in jasno pravilo dnevne uporabe, brez možnosti večdnevnega privezovanja. Režim sidranja bi moral biti nedvoumen in objavljen na ključnih informacijskih točkah ter digitalno dostopen. Ker je navtični obisk v KPS pretežno dnevne značaja, bi bil pilotni ukrep najbolj izvedljiv brez obveznega plačila.

Namesto tega bi se obiskovalce spodbujalo k prostovoljnemu prispevku za varstvo morskega dna, na primer prek QR-kode in spletnih kanalov parka. Takšen model bi lahko zmanjšal odpor do ukrepa in hkrati omogočil preverjanje, ali je skupnost pripravljena podpreti varstvene rešitve tudi finančno. Pilotni ukrep bi moral vključevati tudi okrepljen nadzor na morju, zlasti ob vikendih in v času največje obremenitve. Namen pilota ne bi bil preveriti le izvedljivosti postavitve plovk, temveč predvsem spoštovanje režima in odziv uporabnikov. Za podporo ukrepu bi bila smiselna tudi digitalna rešitev, ki bi omogočala pregleden prikaz dovoljenih mest za privez in sidranje. V poletni sezoni bi lahko sistem vključeval tudi možnost rezervacije priveznih mest, na primer prek QR-kode na tablah in enostavnega spletnega obrazca, kar bi izboljšalo usmerjanje navtičnega obiska in zmanjšalo konfliktne situacije.

7.1.2 Observatorij kot podatkovna podpora upravljanju

Observatorij v Port-Cros je primer dobre prakse, ker upravljanje ne temelji le na splošni oceni stanja, temveč na rednem spremljanju ključnih pritiskov in odzivih na podatke. V KPS bi bila prenosljiva predvsem prilagojena, manj zahtevna različica, zasnovana kot manjši observatorij, ki bi se osredotočil na najpomembnejše točke in kazalnike.

Najprej bi bilo smiselno določiti omejeno število stalnih opazovalnih točk, Zaliv sv. Križa (kot osrednje območje peš obiska in kopalcev), pas pred Salinero in Pacugom (kot območje navtičnih pritiskov) ter Bele skale (kot naravovarstveno najbolj izpostavljeno območje znotraj rezervata). Dodatno bi bilo smiselno vključiti še eno kopensko lokacijo, kjer se kažejo novi pritiski, na primer območje klifa ali solin, zaradi povečanega števila kolesarjev. Na teh točkah bi spremljali ozek nabor kazalnikov, ki so neposredno uporabni za upravljanje. Prav tako bi se lahko spremljanje izvajalo samo v poletni sezoni, ko je pritisk na okolje največji.

Izven sezone bi zadostovalo občasno spremljanje, predvsem za prepoznavanje izjemnih dogodkov ali sprememb stanja. Upravljavca bi na podlagi takšnega sistema lažje dokazoval, kdaj in kje se pritisk povečuje, katere kršitve se ponavljajo, ali se uvedeni ukrepi odražajo v prostoru in kako se obiskovalci nanje odzivajo. Takšen pristop bi bil uporaben tudi pri ocenjevanju uspešnosti morebitnega pilotnega ukrepa sidrskih plovk, saj bi omogočil konkretno primerjavo stanja pred uvedbo in po njej.

7.2 Predlogi prenosa dobrih praks iz parka Telaščica na KPS

7.2.1 Regulacija potapljanja kot ukrep preprečevanja nezakonitega lova in nabiranja morskih organizmov

V intervjuju je bilo omenjeno, da so med pomembnejšimi pritiski na morski del Krajinskega parka Strunjan tudi nezakonite dejavnosti, povezane z ribolovom in

nabiranjem morskih organizmov, pri čemer intervjuvanka posebej omenja morske datlje (*Lithophaga lithophaga*). Upravljavec je v posameznih primerih kršitve uspešno sankcioniral, pri čemer so bili storilci tudi kazensko ovađeni. V okviru upravljanja obiskovanja velja izpostaviti, da je v osrednjem delu Naravnega rezervata Strunjan avtonomno potapljanje prepovedano, kar je določeno v Uredbi o Krajinskem parku Strunjan. Na preostalih delih morskega območja takšna prepoved ni izrecno opredeljena, vendar je z vidika varstva naravnih vrednot in zmanjševanja pritiskov na ekosisteme smiselno razmisliti o dodatnih usmeritvah oziroma omejitvah.

Kot primer dobre prakse v Naravnem parku Telaščica se izpostavlja ureditev potapljanja, ki individualno potapljanje prepoveduje in je dovoljeno le v organiziranih skupinah pooblaščenih izvajalcev. Park ukrep izvaja prek sistema dovoljenj in koncesij za potapljaške centre ter z omejitvijo potapljanja na določene lokacije. Takšna ureditev omogoča večjo preglednost dejavnosti in bistveno boljši nadzor, saj se potapljanje usmeri na vnaprej določene točke in poteka pod odgovornostjo izvajalca.

Možnost prenosa te prakse v KPS je smiselna kot dodatni ukrep za zmanjšanje tveganja nezakonitega nabiranja organizmov in za izboljšanje nadzora nad dogajanjem v morskem delu parka. V praksi bi bila izvedljiva vzpostavitev jasnejšega režima, po katerem bi bilo potapljanje dovoljeno le v okviru registriranih izvajalcev in le na določenih lokacijah, individualno potapljanje pa bi bilo omejeno ali prepovedano na najbolj občutljivih območjih. Takšna ureditev bi lahko dopolnila obstoječe ukrepe upravljavca in prispevala k zmanjšanju nezakonitih praks v morskem delu parka.

7.2.2 Anketiranje obiskovalcev

Anketiranje obiskovalcev v Telaščici je primer dobre prakse, ker upravljavcu omogoča boljše razumevanje motivov obiska, doživljanja prostora in vedenjskih vzorcev.

V KPS bi bil prenos takšne prakse smiseln predvsem zato, ker gre za območje z izrazito sezonsko obiskanostjo, obremenitve pa se kopičijo na manjšem številu ključnih lokacij. Intervju hkrati kaže, da so številne obremenitve povezane z vedenjem obiskovalcev in spoštovanjem režimov, zato ankete predstavljajo pomembno dopolnitev klasičnega nadzora in infrastrukture.

Za KPS bi bila najbolj izvedljiva kratka in standardizirana anketa z jasno vsebinsko usmeritvijo v probleme, ki bi zajemala motive obiska (kopenje, rekreacija, mir, narava), lokacijo zadrževanja (klif, obalni pas, soline), razumevanje pravil in režimov, zaznavo nadzora ter ravnanje z odpadki. Poseben sklop bi lahko preverjal tudi odnos do ukrepov, kot so morebitne omejitve sidranja ali uvedba sidrnih plovk, saj bi upravljavec tako pridobil realen vpogled v sprejemljivost ukrepov in razumevanje njihovega naravovarstvenega cilja. Da bi bila izvedba učinkovita in zanesljiva, bi bilo

smiselno uporabiti digitalno zbiranje odgovorov prek QR-kod, ki bi bile nameščene na najbolj pogostih vstopnih točkah. Odzivnost bi se v praksi povečala, če bi anketo aktivno podprli informatorji v sezoni, saj se je v KPS že izkazalo, da neposreden stik izboljša upoštevanje režimov. Poleg tega bi bil smiseln kratek poziv na spletni strani parka in družbenih omrežjih, predvsem v poletnih mesecih, ko se obisk močno poveča. Učinkovit bi bil tudi pristop, da se anketiranje predstavi kot del varstva narave, na primer s sporočilom, da z izpolnitvijo ankete obiskovalci prispevajo k izboljšanju upravljanja in zmanjšanju obremenitev. Kot dodatna spodbuda bi bila možna tudi simbolična motivacija, na primer sodelovanje v žrebanju za manjšo nagrado. Rezultati bi se nato povezali s podatki observatorija, kar bi omogočilo celovitejši pogled.

Observatorij pokaže, kje se pritisk kopiči, ankete pa razložijo, zakaj se obiskovalci tam zadržujejo in kako razumejo omejitve. Upravljaivec bi dobil podatke o motivih obiska, kritičnih točkah, vedenju obiskovalcev in odnosu do ukrepov, kar bi izboljšalo načrtovanje nadzora, informiranje in ozaveščanje obiskovalcev. Hkrati bi rezultati predstavljali pomembno argumentiranje potreb po dodatnih kapacitetah in financiranju ukrepov, kar je glede na omejitve KPS ključno za dolgoročno upravljanje.

7.3 Dodatna priporočila

Čeprav KPS že izvaja vrsto ukrepov za usmerjanje obiska, intervju in smernice opozarjajo na področja, kjer je smiselna nadgradnja. Ena izmed stalnih obremenitev obalnega pasu je problematika odpadkov. Ti nastajajo kot posledica obiskovanja in tudi kot posledica naplavljenosti. Zato je priporočljivo, da KPS ohrani redno odstranjevanje odpadkov na obali, ukrep pa nadgradi z večjim vključevanjem javnosti prek čistilnih akcij, sodelovanja z lokalnimi deležniki in ciljnim ozaveščanjem obiskovalcev. Ugotovitve intervjuja dodatno potrjujejo, da morajo biti ukrepi usmerjeni v najbolj problematična območja in določena časovna obdobja.

Predlagani ukrepi niso zasnovani kot kopija upravljaljskih sistemov Port-Cros in Telaščica. Prenos dobrih praks je smiseln le kot prilagojen model, ki upošteva odprtost prostora, manjšo površino KPS in sezonsko koncentracijo obiska. Učinkovito upravljanje zavarovanega območja zahteva celosten pristop, ki združuje regulacijo rabe prostora, nadzor in ozaveščanje. Takšna kombinacija ukrepov prispeva k ohranjanju biotske raznovrstnosti in zmanjšuje tveganje, da bi turizem dolgoročno ogrozil varstvene cilje območja.

8 ZAKLJUČEK

V diplomskem delu smo obravnavali vplive turizma na morska zavarovana območja in upravljalvske pristope za zmanjševanje obremenitev na primeru Krajinskega parka Strunjan. Izhodiščni namen dela je bil opredeliti ključne turistične pritiske v KPS in preveriti, katere prakse upravljanja iz primerjalnih zavarovanih območij Port-Cros in Telaščica so prenosljive na primer KPS. Pri tem so bili uporabljeni analiza literature, primerjalni pregled dveh zavarovanih območij in polstrukturirani intervju z upravljavcem KPS.

Analiza potrjuje, da se obremenitve kopičijo predvsem na prostorsko omejenih in naravovarstveno občutljivih območjih. Med najpomembnejšimi pritiski so plovba in sidranje, kopanje, pešačenje, onesnaževanje z odpadki ter neupoštevanje varstvenih režimov. Intervju izpostavlja tudi novejša trende, kot so povečan delež kolesarjev na območjih, kjer kolesarjenje ni dovoljeno, in težnje po prireditvah, ki lahko povečujejo hrup in motnje v okolju. Poseben segment predstavljajo nezakonite dejavnosti, povezane z ribolovom in nabiranjem morskih organizmov, pri čemer upravljavec navaja primere, ki so bili obravnavani tudi v kazenskih postopkih. V istem kontekstu intervju potrjuje, da ima nadzor pomemben učinek, saj se je z njegovo okrepitevijo zmanjšalo nedovoljeno sidranje in parkiranje v naravnem okolju, kar kaže na neposredno povezavo med prisotnostjo nadzora in izboljšanjem stanja na terenu.

Primerjalna analiza morskih zavarovanih območij Port-Cros in Telaščica pokaže, da sta obe območji bistveno večji in upravljalvske zmogljivejši od KPS. Gre za območji z drugačno prostorsko zasnovo, otoškim značajem in bolj nadzorovanimi vstopnimi točkami. Pomembna razlika je tudi v razpoložljivih finančnih virih in kadrovskih kapacitetah upravljanja. Telaščica razpolaga z vstopninami, kar omogoča bolj stabilno financiranje nadzora in infrastrukture. Te razlike so ključne pri presoji prenosljivosti praks v KPS.

Ključna dodana vrednost dela je v tem, da predlaga ukrepe, ki so neposredno povezani z dejansko zaznanimi pritiski v KPS. Predlog sidrnih plovk je opredeljen kot pilotni ukrep na lokaciji, kjer je navtični pritisk realno obvladljiv, pri čemer delo poudari, da bi moral biti sistem v začetni fazi brez obveznega plačila priveza in podprt s sistemom prostovoljnih prispevkov. Predlagan observatorij predstavlja premik k podatkovno podprtemu upravljanju, saj bi upravljavcu omogočil razlikovanje med izvedenimi aktivnostmi in dejanskimi učinki v prostoru. Anketiranje obiskovalcev pa se pokaže kot dopolnitev nadzora, ker omogoča razumevanje motivov obiska, stopenj razumevanja režimov in sprejemljivosti ukrepov, kar je ključno za dolgoročno zmanjševanje konfliktov in izboljšanje vedenjskih vzorcev.

Za dolgoročno uspešnost predlaganih rešitev je ključno, da so ukrepi med seboj povezani in merljivi. Kratkoročno imajo največji učinek sezonsko usmerjeni ukrepi na kritičnih območjih, predvsem kombinacija nadzora, jasnih pravil in usmerjanja obiska. Dolgoročno pa je uspešnost odvisna od stabilnejšega financiranja, zadostnih kadrovskih kapacitet in vzpostavitve rednega spremljanja učinkov.

Na podlagi ugotovitev lahko delovne hipoteze ovrednotimo na naslednji način. Prva hipoteza, da turistične dejavnosti povzročajo največje obremenitve v Krajinskem parku Strunjan, se potrjuje, saj raziskava izpostavlja turizem kot enega ključnih dejavnikov sezonskih pritiskov in obremenitev na najbolj obiskanih delih parka.

Druga hipoteza, da modeli upravljanja turizma v zavarovanih območjih, kot sta Port-Cros in Telaščica, temeljijo na kombinaciji omejevanja obiska, stalnega monitoringa ter vključevanja lokalne skupnosti, se potrjuje, saj je primerjalni pregled pokazal, da so učinkoviti ukrepi praviloma sestavljeni iz več dopolnjujočih se instrumentov, ki vključujejo tako regulacijo kot tudi nadzor, interpretacijo prostora in podporo upravljanju.

Tretja hipoteza, da je načela upravljanja iz omenjenih primerov dobrih praks mogoče prenesti na primer Krajinskega parka Strunjan ob upoštevanju lokalnih značilnosti in pravnega okvira Republike Slovenije, se potrjuje v določenem obsegu, saj je prenos ukrepov smiseln pri tistih rešitvah, ki ne zahtevajo popolne spremembe sistema, temveč nadgradnjo obstoječih praks (izboljšanje usmerjanja obiskovalcev, ciljno upravljanje navtičnega obiska, vzpostavitev rednega spremljanja učinkov, krepitev nadzora in večja sistematičnost komunikacije z deležniki).

Četrta hipoteza, da intervju pokaže prisotnost ozaveščenosti o vplivih turizma, vendar tudi potrebo po boljši koordinaciji med deležniki in bolj doslednem izvajanju ukrepov, se potrjuje. Odgovori intervjuvanke nakazujejo, da se upravljavec zaveda ključnih obremenitev, vendar je za učinkovitejše upravljanje potrebna večja operativna povezanost med nadzorom, usmerjanjem obiska, monitoringom in sodelovanjem z lokalnimi deležniki.

Omejitve dela izhajajo iz uporabljenih metod, saj empirični del temelji na polstrukturiranem intervjuju in ne vključuje terenskega monitoringa ali intervjuja z širšim naborom deležnikov. V prihodnje bi bilo smiselno priporočene ukrepe preveriti s pilotnimi ukrepi in merjenjem kazalnikov, kot so število kršitev, spremembe v prostorski razporeditvi obiska, stanje odpadkov in onesnaženosti. Tak pristop bi omogočil bolj zanesljivo oceno učinkovitosti ukrepov in bi KPS dal stabilnejšo podlago za nadaljnji razvoj upravljanja.

Zaključna ugotovitev dela je, da upravljanje KPS potrebuje kombinacijo regulacije, nadzora, spremljanja učinkov in usmerjenega ozaveščanja, saj se le na ta način lahko ohrani naravovarstveni namen območja ob hkratnem obvladovanju turističnega obiska. Predlagane rešitve niso usmerjene v zmanjšanje privlačnosti prostora, temveč v zmanjšanje pritiska na najbolj občutljiva območja in v preprečevanje negativnih trendov, ki bi v prihodnje lahko ogrozili biotsko raznovrstnost, kakovost doživljanja in upravljanje. Dolgoročni učinek uvedenih ukrepov bi se lahko kazali v bolj enakomerno porazdeljenem obisku, manjšem številu kršitev, zmanjšanju poškodovanja morskega dna in boljši podlagi za odločanje, kar bi JZ KPS omogočilo stabilnejše in bolj trajnostno upravljanje prostora.

9 LITERATURA IN VIRI

Astruch, P., Boudouresque, C.F., Rouanet, É., Le Diréach, L., Bonhomme, P., Bonhomme, D., Goujard, A., Ruitton, S., Harmelin, J.G. (2018). *A quantitative and functional assessment of fish assemblages of the Port-Cros Archipelago*. Pridobljeno 12. 1. 2026 z naslova <https://portcros-parcnational.fr/en/scientific-reports/quantitative-and-functional-assessment-fish-assemblages-port-cros-archipelago>

Banjac, M., (2020). *Uvod v kvalitativne metode zbiranja podatkov*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Založba FDV.

Boudouresque, C. F., Médail, F., Ponel, P., Astruch, P., Barcelo, A., Blanfuné, A., Changeux, T., Chevaldonné, P., Cheylan, G., Le Diréach, L., Martin, G., Moussay, C., Peirache, M., Perret-Boudouresque, M., Ruitton, S., Taupier-Letage, I., & Thibaut, T. (2020). *Species-based or ecosystem-based approaches to conservation practices: Lessons from the Port-Cros National Park (South-east France, Mediterranean Sea)*. Pridobljeno 12. 1. 2026 z naslova https://www.researchgate.net/publication/354623100_Species-based_or_ecosystem-based_approaches_to_conservation_practices_Lessons_from_the_Port-Cros_National_Park_south-east_France_Mediterranean_Sea

Centrih, T. (2015). Pregled izvajanja mednarodne zakonodaje o ohranjanju morske biotske raznovrstnosti v Sloveniji. *Varstvo narave*, 28 (28), str. 61–85.

Javna ustanova Park prirode Telaščica. (2020). *Akcijski plan upravljanja posjetiteljima za područje parka prirode Telaščica*. Pridobljeno 7. 1. 2026 z naslova <https://pp-telascica.hr/wp-content/uploads/2023/10/Akcijski-plan-upravljanja-Brosura-FINAL.pdf>

Javna ustanova Park prirode Telaščica. (2023). Plan upravljanja Parkom prirode Telaščica (PU 6013) 2023–2032: *Konačni prijedlog (Verzija 3)*. Pridobljeno 7. 1. 2026 z naslova <https://pp-telascica.hr/interni-akti/>

Javna ustanova Park prirode Telaščica. (2024). *Plan upravljanja pomorskim dobrom u Parku prirode Telaščica za razdoblje 2024–2028 godine*. Pridobljeno 7. 1. 2026 z naslova https://pp-telascica.hr/wp-content/uploads/2024/12/Plan-upravljanja-pomorskim-dobrom-2024-2028_ISPRAVAK.pdf

Javni zavod Krajinski park Strunjan (2018). *Načrt upravljanja Krajinskega parka Strunjan za obdobje 2018 – 2027*. Pridobljeno 20. 12. 2025 z naslova <https://parkstrunjan.si/nacrt-upravljanja-2018-2027/>

Javni zavod Krajinski park Strunjan (2025). *Vsebinsko in finančno poročilo o delu Javnega zavoda Krajinski park Strunjan za leto 2024*. Pridobljeno 20. 12. 2025 <https://parkstrunjan.si/predstavitev/>

Javni zavod Krajinski park Strunjan. (2021a). *Kopanje*. Pridobljeno 7. 1. 2026 z naslova <https://parkstrunjan.si/aktivnosti/kopanje/>

Javni zavod Krajinski park Strunjan. (2021b). *Krajinske prvine v KP Strunjan*. Pridobljeno 5. 1. 2026 z naslova <https://parkstrunjan.si/krajinske-prvine-v-kp-strunjan/>

Javni zavod Krajinski park Strunjan. (2021c). *Laguna Stjuža*. Pridobljeno 4. 1. 2026 z naslova <https://parkstrunjan.si/presezniki/laguna-stjuza/>

Javni zavod Krajinski park Strunjan. (2021d). *Plovba*. Pridobljeno 7. 1. 2026 z naslova <https://parkstrunjan.si/aktivnosti/plovba/>

Javni zavod Krajinski park Strunjan. (2021e). *Spopadanje z invazivnimi tujerodnimi vrstami v Krajinskem parku Strunjan*. Pridobljeno 4. 1. 2026 z naslova <https://parkstrunjan.si/spopadanje-z-invazivnimi-tujerodnimi-vrstami-v-krajinskem-parku-strunjan/>

Jurinčič, I., Popić, A. (2009). Sustainable tourism development in protected areas on the pattern of Strunjan Landscape Park. *Varstvo narave*, 22 (22), str. 177–192.

Kerma, S., Vranješ, M. (2020). *Ekoturizem in zavarovana območja*. Pridobljeno 12. 12. 2025 z naslova <https://www.hippocampus.si/ISBN/978-961-293-042-4/221-241.pdf>

Lipej, L., Ivajnsič, D., Makovec, T., Orlando Bonaca, M., Spinelli, S., Šiško, M., Trakov, D., in Mavrič, B. (2024). *Analiza pritiskov in presoj vplivov na morski ekosistem Krajinskega parka Strunjan s poudarkom na vplivu turizma in prostoročnih dejavnosti na stanje morskih travnikov*. Pridobljeno 10. 1. 2026 z naslova <https://dirros.openscience.si/lzpisGradiva.php?id=21186>

Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport. (2024). *Trajnostni turizem*. Pridobljeno 22. 11. 2025 z naslova <https://www.gov.si teme/trajnostni-turizem/>

Ministrstvo za naravne vire in prostor. (2025). *Naravni parki, naravni rezervati in naravni spomeniki*. Pridobljeno 3. 1. 2026 z naslova <https://www.gov.si teme/naravni-parki-naravni-rezervati-in-naravni-spomeniki/>

Ministrstvo za naravne vire in prostor. (2023). *Načrt upravljanja z morskim okoljem 2022-2027*. Pridobljeno 5. 1. 2026 z naslova <https://www.gov.si teme/nacrt-upravljanja-voda-na-vodnih-obmocjih/>

Ministrstvo za naravne vire in prostor. (2024). *O Barcelonski konvenciji*. Pridobljeno 22. 12. 2025 z naslova <https://www.gov.si/zbirke/projekti-in-programi/predsedovanje-slovenije-barcelonski-konvenciji-20242025/dodaj-stran-241206135731/>

Ministrstvo za naravne vire in prostor. (2025). *Novela zakona o ohranjanju narave za sodobnejše, pravičnejše in učinkovitejše varstvo narave*. Pridobljeno 26. 12. 2025 z naslova <https://www.gov.si/novice/2025-11-21-z-novelo-zakona-o-ohranjanju-narave-za-sodobnejse-pravicnejse-in-ucinkovitejse-varstvo-narave/>

Ministrstvo za okolje in prostor, Sektor za ohranjanje narave. (2021). *Analiza izvajanja ukrepov Programa upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2015-2019*. Pridobljeno 26. 12. 2025 z naslova https://natura2000.gov.si/fileadmin/user_upload/Dokumenti/LIFE_IP_NATURA_SI/R ezultati/A.3_Analiza_PUN2000_2015-20_Sektor_varstvo_narave.pdf

Network of Marine Protected Areas managers in the Mediterranean. (b. l.). *Strengthening sustainability: The role of marine protected areas in tourism governance - A case study of Port-Cros National Park*. Pridobljeno 12. 1. 2026 z naslova <https://medpan.org/en/news/strengthening-sustainability-role-marine-protected-areas-tourism-governance-case-study-port>

OpenAI ChatGPT. (2026, 18. januar). [Generirano besedilo na vprašanje o pregledu in odpravi napak pri prevodu povzetka v angleščino]. <https://chatgpt.com/>

OpenAI ChatGPT. (2026, 18. januar). [Generirano besedilo na vprašanje o pregledu in opozorilu najdenih slovničnih napak v besedilu dela]. <https://chatgpt.com/>

OpenAI ChatGPT. (2026, 12. januar). [Generirano besedilo na vprašanje kje v strokovnih besedilih z naslovom *A quantitative and functional assessment of fish assemblages of the Port-Cros Archipelago in Species-based or ecosystem-based approaches to conservation practices: Lessons from the Port-Cros National Park (South-east France, Mediterranean Sea)*, najdemo primere dobrih praks upravljanja v omenjenem zavarovanem območju]. <https://chatgpt.com/>

OpenAI ChatGPT. (2025, 10. december). [Generirano besedilo na vprašanje kako izpeljati intervju z upravljavcem Krajinskega parka Strunjan s podanimi predlogi vprašanj]. <https://chatgpt.com/>

Parc national de Port-Cros. (b. l.). *La charte du Parc national de Port-Cros*. Pridobljeno 10. 1. 2026 z naslova <https://www.portcros-parcnational.fr/fr/le-parc-national-de-port-cros/la-charte-du-parc-national-de-port-cros>

Parc national de Port-Cros. (b. l.). *La démarche de capacité de charge sur Porquerolles (Provence, Parc national de Port-Cros, France): de la prospective au plan d'actions*. Pridobljeno 12. 1. 2026 z naslova <https://www.portcros-parcnational.fr/fr/rapports-scientifiques/la-demarche-de-capacite-de-charge-sur-porquerolles-provence-parc-national-de>

Parc national de Port-Cros. (b. l.). *Les suivis*. Pridobljeno 10. 1. 2026 z naslova <https://www.portcros-parcnational.fr/fr/des-connaissances/lacquisition-et-la-diffusion-des-connaissances/les-suivis>

Parc national de Port-Cros. (b. l.). *Non-removal of the Posidonia oceanica 'banquette' on a beach very popular with tourists: lessons from Tunisia*. Pridobljeno 12. 1. 2026 z naslova <https://www.portcros-parcnational.fr/en/scientific-reports/non-removal-posidonia-oceanica-banquette-beach-very-popular-tourists-lessons>

Parc national de Port-Cros. (b. l.). *Que contient la charte?*. Pridobljeno 10. 1. 2026 z naslova <https://www.portcros-parcnational.fr/fr/le-parc-national-de-port-cros/la-charte/que-contient-la-charte>

Parc national de Port-Cros. (b. l.). *The Bagaud ZMEL*. Pridobljeno 12. 1. 2026 z naslova <https://www.portcros-parcnational.fr/fr/des-decouvertes/sejourner/la-zmel-de-bagaud>

Park Prirode Telaščica. (2022). *Pravilnik o zaštitu i očuvanju Parka prirode Telaščica*. Pridobljeno 12. 1. 2026 z naslova https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2022_01_8_76.html

Park prirode Telaščica. (2026). *O parku*. Pridobljeno 12. 1. 2026 z naslova <https://pp-telascica.hr/o-parku/>

Schuh, B., Derszniak-Noirjean, M., Gaugitsch, R., Sedlacek, S., Weismayer, C., Zekan, B., Gunter, U., Dan, D., Nixon, L., Mihalič, T., Kuščer, K., & Novak, M. (2020). Carrying capacity

methodology for tourism: Final Report. Pridobljeno 15. 12. 2025 z naslova <https://www.espon.eu/tourism>

Trampuš, T. (2025). Projektno gradivo Javnega zavoda Krajinski park Strunjan: *Smernice za zmanjševanje negativnih vplivov turizma na morskih in obalnih območjih*. Strunjan, Slovenija

UN Turism. (2025). *Ecotourism and Protected areas*. Pridobljeno 4. 1. 2025 z naslova <https://www.untourism.int/sustainable-development/ecotourism-and-protected-areas>

Ustava Republike Slovenije. (1991). *Uradni list RS*, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99, 75/16 – UZ70a, 92/21 – UZ62a in 98/25 – UZ74a. <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=USTA1>

World Tourism Organization. (2018). *“Overtourism”? Understanding and managing urban tourism growth beyond perceptions* (Executive summary). Pridobljeno 17. 12. 2025 z naslova <https://doi.org/10.18111/9789284420070>

Zakon o ohranjanju narave. (2025). *Uradni list RS*, št. 96/04 – uradno prečiščeno besedilo, 61/06 – ZDru-1, 8/10 – ZSKZ-B, 46/14, 21/18 – ZNOrg, 31/18, 82/20, 3/22 – ZDeb, 105/22 – ZZNŠPP, 18/23 – ZDU-10 in 97/25. <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO1600>

Zavod Republike Slovenije za varstvo narave. (2019). *Zaščita morskih zavarovanih območij ob rastočem modrem gospodarstvu v Sredozemlju*. <https://zrsvn-varstvonarave.si/wp-content/uploads/2019/08/SloveniaCR.pdf>

Zavod Republike Slovenije za varstvo narave. (b. l.). *Ekološko pomembna območja*. Pridobljeno 4. 1. 2026 z naslova <https://zrsvn-varstvonarave.si/kaj-varujemo/ekolosko-pomembna-obmocja/>

Zavod Republike Slovenije za varstvo narave. (b. l.). *Naravni spomenik*. Pridobljeno 4. 1. 2026 z naslova <https://zrsvn-varstvonarave.si/kaj-varujemo/zavarovana-obmocja/naravni-spomenik/>

Zavod Republike Slovenije za varstvo narave. (b. l.). *Zavarovana območja*. Pridobljeno 4. 1. 2026 z naslova <https://zrsvn-varstvonarave.si/kaj-varujemo/zavarovana-obmocja/>